# РЕСПУБЛИКЫН ПРОМЫШЛЕННА ҮЙЛЭДБЭРИИН ТҮРҮҮШҮҮЛДЭ АЛДАР СОЛО!


ЫН ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

48-дахи жэлээ гарана

# БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 25 (13341) | 1971 оной январиин 30, суббото | Сэн 2 мүн


## РЕСПУБЛИКЫН ХҮДӨӨ АЖАХЫН ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ЗҮБЛӨӨН

# ХҮДӨӨ АЖАХЫГАА ТҮРГЭНӨӨР, АШАГ ЕХЭТЭЙГЭЭР ХҮГЖӨӨЕ!

*Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо нүхэр В. И. ДУБРОВСКИИН хэһэн элидхэлһээ*

...эдүүд! Бүхы совет арадайнгаа ...дахи табан жэлэй түсэбые ам- ...айгаар дүүргээд, шэнэ юһэдэ- ...бан жэлдэ хэхэ хүдэлмэриингөө ...ехэ зорилгонуудые бэелүүлжэ ...н үедэ энэ зүблөөмнай зарлаг- ...лон үндэһэ һһатанай ажаһуу- ...най агуусхэ оронд партиин ...XIV съездые нэрэтэй түрэтэй- ...тахa, КПСС-эй ЦК-гай декаб- ...(1970 он), мүн СССР найма- ...лалай Верховно Соведэй хо- ...сессиин шиидхэбэринүүдые ...хын түлөө социалис мүры- ...гэнөөр дэлгэрэнхэй.

...эрһэн табан жэлэй түсэбые ...тагайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ ма- ...спубликын ажалшадшье өөһэ- ...хубитые оруулаа. Энэ табан ...соо промышленна үйлэдбэрилгэ ...ин ехэ болоо. Олохон томо то- ...нэ промышленна предприяти- ...баригдаа. Хүдөө ажахые элек- ...элшэ хүсөөр хангаха, түмэр ...транспортые электрижүүлхэ ...горитой хүдэлмэри хэгдээ. ...та малтамалай томохон уурхай- ...шэнжэлэгдэжэ, ашаглалгада ...гдаа.

...гэрһэн табан жэлэй туршада ...удаа ган гасуур болож, бэрхэ- ...байдал ушаруулаашье һаань, ...публикымнай хүдөө ажахы нилээд ...ээ. Партиингаа XXIII съездын, ...-эй ЦК-гай Пленумүүдэй шиид- ...нүүдые бэелүүлэн, манай кол- ...ууда, совхозуудай хүдэлмэри- ...хүдөө ажахын бүхы продукт- ...ые урдынхиһаа һураггүй ехээр ..., гүрэндөө худалдадаг болоо. ...нэн түрүүн Коммунис пар- ...Совет правительствын тон ехэ ...ажын, городой ажалшадай ...тэй дэмжэлгын ашаар туйлаг- ...эшэ.

...лхоз, совхозуудта һайжаруулаг- ..., олон жэлдэ хэрэглэгдэхэ бэл- ...ри бии болгохо, сабшалан һайжа- ...ха, олонхи ажахынуудта сево- ...от нэбтэрүүлхэ, газарай хүрьһэ ...индэ үлеэгдэжэ гэмтэлгэһээ хам- ...ха гэхэ мэтээр хүдөө ажахын үй- ...эридэ шэнэ онол арга- ...оролдосотойгоор хэрэглэгдэдэг ...ээ. Наг шэбхэ, минеральна үтэг- ...лгэ ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэдэг, ...жэлэй бобово, залаата ногоо, ...зику таридаг болоо.

...үлэй табан жэлдэ 60 мянга га- ...гектар шэнэ газар ашаглагдаа. ...гдадаг тарялан, сабшалан 67 ...ган гектараар үргэдхэгдөө, 260 ...ган гектар бэлшээри уһатай бол- ...доо, 13,2 мянган гектар газар ...гһаа хатаагдаа. 1965 онойхитой ...уяхада, үнгэрэгшэ жэлдэ мине- ...на үтэгжүүлгэ газарай хүрьһэн- ...3,3 дахин ехээр оруулагдаа.

...дууһа малай үүлтэр һайжаруул- ...тахай, шубуудые олоор үсхэбэ- ...хэ тусхай ажахынуудые эмхидхэ- ...алаар зарим тэды хүдэлмэри хэг- ... Бүхыдөө 20 мянган үнеэдгэй ...гаар мяхалиг мал үсхэбэрилхэ ...ай 14 совхозһоо бүридэһэн ...анай мал үсхэбэрилхэ трест бии ...гдоо. Урдань мал шахаха шэг- ...тэй байһан 6 совхоз мүнөө мя- ...лай мал үсхэбэрилхэ совхозууд ...гдожо хубилгагдаа. Зүгын сов- ...удай трестдэ ородог гүрэнэй тус- ...й 4 ажахы эмхидхэгдээ. Улаан- ...э город шадар овощ, һү үйлэдбэ- ...хэ тусхай мэргэжэлтэй ажахы- ...уд бии болгогдожо дүүргэдээ. Тэ- ...най республикынгаа нииислэл хо- ...н ажалшадые огородой эдеэгээр, ...ган эдеэгээр таһалдуугүй хангаха ...гэтэй юм.

...Эдэ бүхы абтаһан хэмжээнүүд яһа- ...байн үрэ дүн харуулаа. Урдахи ...ан жэлэйхитэй сасуулбал, энэ үе ...о ороохо тарян үйлэдбэрилгын жэ- ...й дунда зэргын хэмжээн 12,5 про- ...нтээр ехэ болоо. Хартаабха ур- ...улгашье 1,6 дахин дээшэлээ.

...1965 онойхитой жэшэбэл. нёдон- ...республикамнай гүрэндөө 24 про- ...нтээр ехэ мяха, 22 процентээр ...ээ һү, 38 процентээр ехэ ноохо, үндэгэ 2 дахин ехээр худалдаа. Республика адууһа малай бүхы продуктнуудые, газар тарялангай ургасые гүрэндэ худалдаха табан жэлэй, мүн 1970 оной даабарииые үлүүлэн дүүргээ.

Колхоз, совхозуудта, шубуудай фабрикануудта адууһа мал, шубуудай тоо нилээд олошоруулагдаа, тэдэнһээ эдеэ хоолой зүйлнүүдшье ехээр абтадаг болоо.

«Бурятцелинстрой», «Бурятмежколхозстрой» трестнүүдэй барилгашадай оролдолгын ашаар адууһа малые һайн байраар хангаха талаар ехэхэн хүдэлмэри хэгдээ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ хүдөө ажахын эхэнхи хүдэлмэриие оньһожоруулха, химиин зүйлнүүдые үргэнөөр хэрэглэдэг болохо, тэндэхи үйлэдбэриие хүсэ ехэтэй болгохо талаар партиин Центральна Комитедэй зохёон бэелүүлһэн хэмжээнүүдэй хүсэндөө хүргэгдэһэнэй ашаар колхоз, совхозуудай илангаяа түргэнөөр хүгжэн һалбаржа байна.

Саашань. элидхэлшэ зарим аймагуудай, колхоз, совхозуудай һайнаар хүдэлһэниие онсолон тэмдэглээ. Гэхэтэй хамта олохон колхоз, совхозуудай эдеэ хоолой зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ табан жэлэйнгээ түсэбые дүүргээгүй байхаһаа гадна, мүн мяха, һү, үндэгэ, ноохо, ороохо тарян, хартаабха болон бусад ургамалнуудые гүрэндэ худалдаха даабаряашье һайнаар дүүргэжэ шадаагүй гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. Баргажанай аймагай бүхы найман ажахынуудай 6-ниинь мяха худалдаха түсэбөө дүүргээгүй, 3-ниинь—һү, 6-ниинь—ноохо тушааха даабаряа бэелүүлжэ шадаагүй. Тэрэшэлэн Мухар-Шэбэрэй аймагай «Эрдэм», «Одон» совхозууд, Хяагтын аймагай «Дружба», Сэлэнгын аймагай «Эрдэм», Улаан-Үдын аймагай «Улаан Оронго» колхозууд адууһа малһаа абтадаг бүхы эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдаха түсэбөө дүүргээгүй.

Теэд яахадаа олохон ажахынууд иимэ ехэ гээгдэлдэ ороо, эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдаха табан жэлэйнгээ даабариие дүүргэжэ шадаагүй гээшэб?

Гансал ган гасуурай болоһонһоо, сагай уларилай таарамжагүй байһан дээрэһээ иимэ юумэн тохёолдоо гэжэ шалтаха болоо һаа, тон буруу гэжэ нүхэр В. И. Дубровский тэмдэглэнэ. Байгаалиин тон адли эрхэ байдалда байһан нэгэл аймагай колхоз, совхозууд аад, тад ондоо үрэ дүн туйладаг байгаа, мүнөөшье тиигэнэ.

Жэшээлхэдэ, нёдондо Мухар-Шэбэрэй аймагай бүхы тарялангай га бүриһөө дунда зэргээр 13,1 центнер тарян хуряахадань, тэдэнэй хүршэ Бэшүүрэй аймаг гектарай 1,3 центнерээр бага ургаса абаа. Кабанскын аймаг га бүриһөө 15,5 центнер тарян хуряахадань, хүршэ Прибайкалиинь аймаг оройдоол 10,6 центнер ургаса абаһан байна. Зарим ажахынууд, түрүү бригаданууд бүришье дээшэ үрэ дүн туйлана. Жэшээнь, Хяагтын аймагай Ранжуровай нэрэмжэтэ, «Родина» колхозуудай түрүү бригаданууд тарялангай гектар бүриһөө 22,6—22,7 центнер ургаса абана. Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхоз жэл бүхэндэ тарялангай га бүриһөө 18 центнерһээ доошо бэшэ ургаса хуряана бшуу.

Иигээд ерэхэдээ эндэ байгаали зэмэтэй бэшэ, харин гол баялиг — газартаа ямараар хандадагһаань, газар тарялан, мал ажалаа ямараар эрхилдэгһээнь, ажахыгаа хэр зүбөөр хүтэлбэрилдэгһөөнь дулдыдана бшуу. Адууһа малаа үшөөл муугаар үсхэбэрилнэ, тэдэнээ гарза хоролтодо ехээр оруулна, үнеэд, эхэ хонид, гахайгаа олоор һубайруулна, малһаа ашаг шэмэ ехээр абажа шаданагүйбди гэжэ сэхэ мэдэрхэ хэрэгтэй.

Үнгэрэгшэ жэлдэ Хэжэнгын, Захааминай, Баргажанай аймагуудта зуун үнеэн, бэеэ хүсэһэн гунжан бүхэнһөө оройдоол 64—69 тугал абтаа. Баргажанай, Хэжэнгын, Хяагтын, Сэлэнгын, Мухар-Шэбэрэй аймагуудай ажахынууд зуун эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр оройдоол 69—74 хурьга абаа. Тиихэдэ Ахын аймагай ажахынууд зуун эхэ малһаа — 28 хурьга, 41 тугал түлжүүлээ бшуу.

Олохон колхоз, совхозуудта һүн бага һаагдана, ноохоншье өөдэтэй хайшалагданагүй, малай шэгнүүр мүртэй нэмээгдэнэгүй, адууһа малые үбһэ тэжээлээр хангаха гол асуудал ёһоор шиидхэгдэнэгүй. Ехэнхидээ энээнһээл болоод, мал ажалнай биратай хүгжөөгдэнэгүй.

Шэнэ табан жэлэй түсэбые дүүргэхын тула 1971 онһоо хойшо нилээд ехэ хүсэ шадалаа гарган хүдэлхэ, ажалаа бодомжотой зүбөөр, ухаансараар хүтэлбэрилхэ, бии байһан дутагдалнуудаа түргэн усадхаха ёһотойбди гэжэ элидхэлшэ заана.

Табан жэлэй түсэбэй ёһоор 1975 ондо республикын колхоз, совхозуудта эдеэ хоолой зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ бүхы дээрээ 1,5 дахин ехэ болохо зэргэтэй. Жэшээнь, ноохо худалдалга—35, һүн—25 процентээр, үндэгэн—2 дахин ехээр худалдагдадаг болохо байна. Тиихэдэ 1970 онойхидо орходоо энэ жэлдэ мал ажалай продуктнуудые худалдалга 8—10 процентээр ехэ болохо юм.

Эдеэ хоолой зүйлнүүдые эды шэнээнээр ехэ болгохын тула мүнөөнэйхиһөө 2 дахин ехэ үбһэ тэжээл бэлэдхэдэг болохо ёһотой. Тэрээнгүйгөөр урдаа табиһан зорилгоёо амжалтатайгаар дүүргэхэнь бэрхэтэй. Ороохо тарян ехээр ургуулдаг болохо гээшэ гол шухала. Табан жэлэй туршада республика дотор тарянай ургасые дунда зэргээр гектарай 4 центнерһээ бага бэшээр дээшэлүүлжэ, бүхыдөө 700—750 мянган тонно тарян абадаг болохо хэрэгтэй. Байгша ондо тарянай ургасые гектарай 1,5—2 центнерээр гэхэ гү, али 20 процентээр, тиихэдэ Баргажанай, Хориин, Хэжэнгын, Сэлэнгын аймагуудта тарянай ургасые эгээл доогуур абахада, 2 дахин ехэ болгохо шухала.

Ажахы бүхэндэ энэ зорилгые дүүргэхэ арга боломжын гүйсэд бии байһаниие түрүүшүүлэймнай туйлаһан амжалта, дүй дүршэл гэршэлнэ.

Республикын ажахынуудай бүхы эдлүүриин газарай 60 процентнь сабшалан, бэлшээри болоно. Тиимэһээ үбһэ, тэжээл ехээр абадаг болохо гээшэ манай гол зорилго. Тиигэбэшье сабшалан, бэлшээриимнай ургаса ахир бага байһаар. Мүнөө һайжаруулагдаһан сабшалан, бэлшээриин газарта наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ ехээр оруулха, ногоо тариха арга боломжо хаанашье бии. Тиимэһээ ойрын хоёр-гурбан жэлэй туршада бүхы уһалагдадаг сабшалангай 100 мянган гектарһаа бага бэшыень һайжаруулха, мүн уһанда абтадаг, шииг нойто элбэгтэй сабшалан, бэлшээридэ наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ гаргажа, аргатай соонь ногоо тарижа, ургасыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. 150 мянган гектар тиимэ сабшалан бии гэжэ тоологдоно. Энэ үе соо 30 мянган гектарһаа бага бэшэ газарые хорёолжо, уһалжа, ногоо тарижа, һайжаруулагдаһан бэлшээри болгохо ёһотой. Байгша ондо нуга сабшалан һайжаруулха нэгэ-хоёр тусхай оньһожоруулагдаһан отрядтай болоогүй нэгэшье ажахы байха зэргэгүй. Тиимэһээ ажахынууд өөһэдынгөө хүсөөр, мүн «Сельхозтехникын», «Бурводстрой» трестын организацинуудай хүсөөр газарай үрэжэл һайжаруулха, уһа намаг хатааха, газар уһалха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха ёһотой.

Мүнөө ажахынуудта байһан 160 мянган гектар уһалагдадаг газарые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэжэ шадааһаамнай, ороохо тарян, хартаабха, овощ, малай үбһэ тэжээл элбэг ехээр абтаха байна. Гэхэтэй хамта олохон ажахынуудта уһалагдадаг газар муугаар ашаглагдана. Нёдондо республика дотор уһалууриин газарай га бүриһөө дунда зэргээр 14 центнер тарян, 141 центнер кукуруза, 21 центнер олон жэлэй ногоон, хээрын сабшалангһаа—13 центнер үбһэн абтаа һэн.

Уһалууриин газар хаһа сагтаа, зүбөөр, нормын ёһоор уһалагдадаггүй, һубаг ханаабай бии байбашье тэрэнэй нилээд эхэнхинь оройдоо уһалагдангүй, үлэшэдэг, тэндэ хүсэд хүрэхөөр наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдадаггүй дээрэһээнь лэ мүртэй ургаса гаранагүй бшуу. Нёдондо Баргажанай, Хяагтын, Бэшүүрэй, Улаан-Үдын, бусад зарим аймагуудта бүхы дээрээ 8 мянган гектар уһалагдадаг тарялан нэгэшье дахин уһалуулагдангүй үлөө.

Энээндэ нарин гурим тогтоохо ёһотойбди. Юуб гэхэдэ, КПСС-эй ЦК-гай июлиин Пленум дээрэ нүхэр Л. И. Брежнев иигэжэ хэлээ һэн: «Мелиорациин хүдэлмэридэ гүрэн тон ехэ мүнгэ зөөри гаргана. Тиихэдэнь уһалагдадаг газарайнгаа хахад хүсэндөө хэрэглэгдэжэ байһан баримтада һанаа амараар хандадаг ябадалые саашадаа тэсэхэ аргамнай үгы».

Хээрын сабшалангһаа үбһэ тэжээл ехээр абахын хажуугаар, байгша онһоо эхилжэ, тарялан дээрэһээ силос, болон бүдүүн тэжээл ехээр абадаг болохо ёһотойбди. Илангаяа хаа хаанагүй бобово, залаата олон жэлэй ногоонуудые, тэжээлэй корнеплодуудые, нэн түрүүн куузику ехээр таридаг болохо, шииг нойто элбэгтэй газарта горохой тарилгые үргэдхэхэ хэрэгтэй болоод байна. Тэрэшэлэн кукуруза болон тэжээлэй корнеплодуудай ургасые эрид дээшэлүүлжэ, байгша ондо республика дотор гектарай дунда зэргээр 180—200 центнер кукурузын ногоон намаа, 250—300 центнер корнеплодуудые абахын түлөө тэмсэхэ саг ерээ. Энэмнай тиимэшье ехэ бэшэ ааб даа. Нёдондо манай түрүү бригада, звенонууд гектар бүриһөө 350—450 центнер кукурузын ногоо, гектарай 320-һоо 700 центнер хүрэтэр куузику хуряагаа.

Манай һанахада, зелёнкын тарилгые зарим тэды хороогоо һаа, таарамжатай гэхээр. Мүнөө тэрэмнай 100 мянган гектарта таригдаад, га бүриһөө оройдоол 8—10 центнер ургаса үгэнэ. Илангаяа хуурай тала газартай нютагуудта зелёнко ёһоор урганагүй. Зелёнкын тарилгые хороогоод, тэрэнэй орондо обёос, ешмээн тарижа, ороохыень адууһа малда эдюулээ һаа дээрэ.

Элдэб ороохо тарян холижо тарьяад, тэрэнээ сабшажа силос гү, али зелёнко болгодог ябадалые оготолон болюулха хэрэгтэй. Тэрэ газартань обёосые горох, викэ гү, али донник ургамалтай заабол холижо тариха хэрэгтэй.

Саашадаа севооборот оролдосотойгоор ашаглаха, ороохо тарянай болон бусад ургамалнуудай үрэһэ хүрэнгэ ургуулгые эрид гуримшуулха, ажахы бүхэндэ үрэһэ ургуулдаг тусгаар бэеэ дааһан бригада, звенонуудые эмхидхэхэ талаар ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, агрономууд, тарян ажалай хүдэлмэрилэгшэд булта оролдохо ёһотой. Сэбэр паар, намарай паар элдүүрилгые, хабартаа газар хахалалгые гуримшуулха, бүхы хүдэлмэриин шанарыень эрид һайжаруулха саг тулажа ерээ. Газарай хүрьһэ һалхи, уһанһаа хамгаалха агротехникэ оролдосотойгоор нэбтэрүүлхэ, мүн наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгые нарин нягтаар бүридхэжэ, суглуулжа, зүбөөр гаргашалха, тэдэниие газарай хүрьһэндэ оруулха технологи, болзор, хэмжээе наринаар сахиха байна.

Ажахы бүхэндэ тракторнууд болон газар элдүүрилгын машина тех-


(Ургэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).


## БУРЯАДАЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИИН, ТРАНСПОРТЫН, ХЭЛХЕЭ ХОЛБООНОЙ, БАРИЛГЫН, ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ, АЖАЛШАДАЙ ЭРИЛТЭ ХАНГАДАГ ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ЗҮБЛӨӨН МҮНӨӨДЭР УЛААН-ҮДЭДЭ БОЛОХОНЬ

### БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

**РЕСПУБЛИКЫН ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА ИНЖЕНЕР ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ**

Үйлэдбэреэ техническэ талаарнь нарижуулха хэрэгтэ габьяа ехэтэй байһанайнь, үйлэдбэридөө эрхим үрэ дүн туйлаһанайнь түлөө **Буряадай АССР-эй габьяата инженер** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо гэбэл:

**Макальский** Григорий Яковлевичта—Улаан-Үдын Ленинэй орденто мяха-консервын комбинадай колбасагай заводой директор.

**Нимаев** Эдуард Еши-Бальжировичта—Улаан-Үдын авиационно заводой главна механигай орлогшо.

**Шиляев** Юрий Петровичто—Буряадай барилгын управлениин барилга-хабсаралгын 8-дахи управлениин участогай начальник.

**Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй.**
**Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.**
**Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй.**
**Секретарь К. МАСЛОВ.**

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1971 оной январиин 29.

### БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

**РЕСПУБЛИКЫН БАРИЛГЫН ЭМХИНҮҮДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА БАРИЛГАШАН ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ**

Капитальна барилга хүгжөөлгэдэ габьяа ехэтэй байһанайнь, үйлэдбэридөө эрхим үрэ дүн туйлаһанайнь түлөө **Буряадай АССР-эй габьяата барилгашан** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо гэбэл:

**Белокуров** Николай Ивановичта—Буряадай барилгын управлениин барилга-хабсаралгын 1-дэхи управлениин дархан.

**Николаев** Василий Яковлевичта—Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи автомобильна харгы барилгын ба заһабарилгын управлениин Зэдын авто-харгын линейнэ управлениин прораб.

**Хунданов** Юрий Васильевичта—«Бурятцелинстрой» трестын нүүдэл оньһожоруулагдамал 589-дэхи колонныын главна инженер.

**Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.**
**Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.**

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1971 оной январиин 29.

### БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

**НҮХЭД Е. М. АЛЕКСЕЕВАДА БА М. П. ЖИЛЬЦОВАДА БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА ЭКОНОМИСТ ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ**

Экономическа хүдэлмэри эмхидхэхэ хэрэгтэ габьяа ехэтэй байһанайнь түлөө **Буряадай АССР-эй габьяата экономист** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо гэбэл:

**Алексеева** Елена Матвеевнада—Буряадай Гүрэнэй банкын таһагай начальник.

**Жильцова** Мария Петровнада—Улаан-Үдын столовонуудай трестын түсэблэлгын таһагай начальник.

**Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.**
**Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.**

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1971 оной январиин 29.

### БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

**РЕСПУБЛИКЫН ПРОМЫШЛЕННОСТИИН, ХҮДӨӨ АЖАХЫН БА ТРАНСПОРТЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА УРЛАН НАРИЖУУЛАГША ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ**

Урлан нарижуулгын хэрэгтэ габьяа ехэтэй байһанайнь түлөө **Буряадай АССР-эй габьяата урлан нарижуулагша** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо гэбэл:

**Антипин** Иннокентий Иннокентьевичтэ—Улаан-Үдын «Теплоприбор» заводой слесарь.

**Богданов** Николай Ивановичта—Улаан-Үдын Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой капитальна барилгын таһагай хабсаралгын участогай начальник.

**Вилисов** Борис Георгиевичто—Улаан-Үдын Ленинэй орденто мяха-консервын комбинадай главна энергетик.

**Гомзяков** Виктор Дмитриевичтэ—Улаан-Үдын авиационно заводой ахалагша технолог.

**Григорьев** Александр Николаевичта—Кабанскын аймагай «Кабанский» совхозой главна инженер.

**Забгаев** Николай Ефимовичтэ—Улаан-Үдын Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой слесарь.

**Мамасуев** Анатолий Павловичта—Улаан-Үдын авиационно заводой таблагша.

**Сигидюк** Дмитрий Леонтьевичто—Сэлэнгын аймагай Галуута-Нуурай шахтоуправлениин 7/8 шахтын электро-слесарь.

**Таракановский** Петр Васильевичта—Улаан-Үдын локомотивно депогой мастер.

**Толмачев** Георгий Александровичта—«Востоксибстройтранс» трестын Улаан-Үдын 8-дахи автобазын туршалгын бүлэгэй бригадир.

**Тулухонова** Матрена Ероновнада—Улаан-Үдын трикотажна фабрикын цехэй начальник.

**Юрьев** Иван Афанасьевичта—«Буржелезобетон» нэгэдэлэй 3-дахи филиалай главна механик.

**Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.**
**Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.**

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1971 оной январиин 29.

## МАНАЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

УЛААН-УДЫН ШЭЛЭЙ ЗАВОДОЙ ЭРХИМ ХҮДЭЛМЭРИШЭН, КОММУНИС АЖАЛАЙ УДАРНИК ВЛАДИМИР ПАХАХИНОВ.

УЛААН-УДЫН БУД НЭХЭДЭГ ФАБРИКЫН ДҮРШЭЛ ЕХЭТЭЙ ХҮДЭЛМЭРИШЭН, КОММУНИС АЖАЛАЙ УДАРНИК ГАЛИНА ОНУФРИЕНКО.

УЛААН-УДЫН ЛЕНИНЭЙ ОРДЕНТО ЛОКОМОТИВ-ВАГОН ЗАҺАБАРИЛГЫН ЗАВОДОЙ МЕХАНИЧЕСКА УЧАСТОГАЙ ТҮРҮҮ ФРЕЗЕРОВЩИК ПЕТР ЛЕОНТЬЕВ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

# ФИНЛЯНДИИН ҮҮСХЭЛДЭ ЕВРОПЫН СОЦИАЛИС ОРОНУУДАЙ ҮГЭҺЭН ХАРЮУНУУД

Үнгэрэгшэ жэлэй ноябриин 25-да 35 ороной правительствануудта Финляндиин правительствын хандаһаниинь мэдээжэ, бүхэ Европын зүблөө бэлэдхэхэ асуудалаар тэрэниие үнгэргэхэеэ хүсэжэ байгша бүхы оронуудай түлөөлэгшэдэй уулзалга, хөөрэлдөө үнгэргэхэ гэжэ тэрэ бэшэг доторнь дурадхагдаа бэлэй.

Европодохи байдалые һайжаруулхаяа хүсэжэ, социалис хани барисаата оронууд Финляндиин правительствын үүсхэлые хүндэтэй дээрэ хүлеэн абаһан байна. 1970 оной декабриин 2-то Берлиндэ үнгэргэгдэһэн Варшавска договорто хабаадагша гүрэнүүдэй Политическэ консультативна комитедэй зүблөөн дээрэ абтаһан Европодохи аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ, эбтэй харилсаа холбоо хүгжөөхэ асуудалнууд тушаа мэдүүлгэ дотор бүхэ Европын зүблөө бэлэдхэлгэдэ туһалмаар уулзалгануудта тэдэ гүрэнүүдэй хабаадалсаха дуратай байһан тухайнь тэмдэглэгдээ һэн.

Уласхоорондын гурим заншалай ёһоор, Совет правительство 1970 оной декабриин 3-да Финляндиин правительствада дипломатическа арга замаар мэдүүлгэ ябуулжа, бүхэ Европын зүблөө эмхидхэхэ асуудалаар хөөрэлдөө үнгэргэхэ гэһэн Финляндиин дурадхалые зүбшөөжэ байһанаа тэрээн соогоо мэдүүлээ бэлэй.

Полынын Арадай Республикын, Чехословакиин Социалис Республикын, Болгариин Арадай Республикын, Германиин Демократическа Республикын, Венгриин Арадай Республикын, Румыниин Социалис Республикын правительстванууд бэлэдхэлэй зүблөөндэ хабаадалсахаар бэлэн байһан тухайгаа Финляндиин правительствада Хельсинки худар мэдээсэбэ.

Мүн тэрэшэлэн Югославиин Социалис Федеративна Республикын правительство Финляндиин правительствын бэшэгтэ бүтэмжэтэй харюу үгэбэ.

Бүхэ Европын зүблөө үнгэргэхын тулада хүсэд таатай эрхэ байдал бии болгогдобо, тэрээниие удаа-руулха гү, али хойшо татаха ямаршье шалтагаан, эшэ үндэһэн байха ёһогүй гэжэ энээнэй урда тээ хэгдэһэн олон тоото хөөрэлдөөнэй дүнгүүд харуулба. Олон гүрэнэй зүблөө үнгэргэжэ, бүхэ Европын уулзалгые имагтал дүтэлүүлжэ болохо байна. Олон гүрэнэй тэрэ зүблөөе шадаал һаа эртүүр хэхэ ёһотой.

Финляндиин гаргаһан үүсхэлдэ Европын социалис оронуудай түргэнөөр үгэһэн бүтэмжэтэй харюунуудынь Европодохи эб найрамдал бэхижүүлхэ ехээр туһалха бүхэ Европын зүблөө түргэнөөр эмхидхэхэ гэжэ тэдэнэй үнэн зүрхэнһөө хүсэжэ байһыень гэршэлэн харуулна.

(ТАСС).

# ХҮДӨӨ АЖАХЫГАА ТҮРГЭНӨӨ[А]

## Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо нүхэр В. И. ДУБРОВСКИИН хэһэн элидхэлһээ

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

никэ һайн шанартайгаар заһабарилжа, тарилгын үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэжэ дүүргээд, ерэхэ хабарай тарилгада эрхим һайн үрэһэтэй болоод, партиингаа XXIV съездые угтаха гээшэ хүдөөгэй ажалшадай нэрэ хүндын хэрэг болоно.

Эдлүүриин шэнэ газар ашаглаха хүдэлмэриие бүри үргэнөөр, эршэмтэй шангаар ябуулжа, таряалан үргэдхэхэ, ниитын баялиг—газарые эзэн бусаар, хайша хэрэгээр ашагладаг ябадалтай эрид тэмсэхэ шухала.

Нүхэдүүд! Манай республика дотор мал ажал хүдөө ажахымнай үйлэдбэриин гол һалбари байгаашье, байхашье. Гүрэнэй жасада бидэнэр мал ажалай хоёр шухала продукци—мяха ба нооһо оруулха уялгатайбди. Һү болон үндэгэ республикынгаа доторой хэрэгсэлые хангаха хэмжээтэйгээр абаха болонобди. Шэнэ табан жэлэй туршада Буряад ороной колхоз болон совхозууд гүрэндөө 300 мянга гаран тонно мал, шубуу, 600 мянга гаран тонно һү, 270 миллион үндэгэ, 34 мянга гаран тонно нооһо худалдаха уялгатай.

Энэ ушарта колхоз болон совхозуудай мүнгэн олзо оршын адаг 90 процентнь (түсэбөөр хараалагдаһан продукци худалдагдабал) мал ажалай продукциһаа абтаха байна. Тиимэһээ табан жэлэй гүрэнэй даабари хараалагдахадаа газар таряалангай үйлэдбэри мал ажалай продукци абалгада туһалхаар зорюулагданхай.

Гүрэндэ худалдагдаха мал ажалай продукцида мяхан гол һуури эзэлхэ, бүхы олзо оршын 60 процентнь болохо юм. Республика дотор тусхай шэглэлтэй ажахынуудта шубуунай, гахайн мяха абалгые промышленна үндэһэ һуури дээрэ табиха хэмжээнүүд абтажа байна. Республикын колхоз болон совхозуудта ямаршье баримтагүйгөөр үгы хэгдэһэн гахайн фермэнүүдые дахин шэнээр эмхидхэхынгээ хажуугаар гахай үсхэбэрилхэ тусхай совхозуудта гахайн мяха абалга дээшэлхэ, мүн Кабанскын совхоздо шубуунай мяха абалга саашадаа ехэ болгогдохо юм. Мухар-Шэбэрэй болон Бэшүүрэй аймагуудта шэнэ табан жэлэй туршада жэлдээ 1,2 миллион нугаһа худалдаха хүсэтэй гүрэнэй нугаһанай фабрика, 500 мянган галуу худалдаха шадалтай галуунай фабрика баригдахаар хараалагданхай. Гахай үсхэбэрилхэ хоёр томо ажахыда хамтадаа 54 мянган гахай үсхэбэрилэгдэжэ, жэлдээ 12,5 мянган гахай гүрэндэ худалдагдаха байна.

Гахай болон мяхалиг шубуу промышленна үндэһэ һуури дээрэ үсхэбэрилхэ гээшэ ашаг үрэтэй гэжэ мэдэгдэһэн, тиимэһээ саашадаашье энэ замаараа дабшахабди. Республика дотор абтадаг, гүрэндэ худалдагдадаг бүхы мяханай 15—20 процентыень эдэ һалбаринууд эзэлхэ юм. Тиигэбэшье ехэнхи мяхан гэхэгү, али 75—80 процентнь үхэр, хони үсхэбэрилжэ абтаха байна. Зүгөөр үхэрэй мяхан 50 процентыень эзэлхэ юм.

Мяха абалгада энэ хоёр түрэлэй малай гол һуури эзэлдэг хадань, тэдээндэ мүн лэ ехэ анхарал хандуулагдаха ушартай. Тэрэ саанаа хонин ажалнай мяха, нооһо үгэжэ, бүхы мүнгэн олзо оршын 30 процент болоно бшуу.

Үхэр мал, хони үсхэбэрилхэ зорилгонуудта элидхэлшэ тогтожо, зарим аймагуудта, колхоз болон совхозуудта энэ талаар бии байгаа дутагдалнуудые элишэлээ.

Эхэ мал һубайржа, адууһа мал үхэл гарзада орожо, ажахынуудта айхабтар ехэ хохидол ушаруулна гээд элидхэлшэ үргэлжэлүүлнэ. Гансахан үнгэрэгшэ жэлдэ колхоз, совхозуудта бүхы үнеэдэй, эмэ гунжадай гурбанай нэгэ хубинь, эхэ хонидой, эмэ тулгэнүүдэй 20 гаран процентнь һубай гараа.

Зарим ажахынуудта, жэшээнь, Зэдын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо, Хяагтын аймагай Ехэ-Нугын болон Алтайн совхозуудта эхэ хонидойнь, үнеэдэйнь хахадынь тооной түл үгөөгүй. Хэжэнгын аймагай «Первомайский» совхоздо нёдондо 100 эхэ хонин бүриһөө оройдоо 56 хурьган, Хэжэнгын совхоздо—64,7 хурьган, 100 үнеэн бүриһөө 49,4 тугал абтаһан байха юм.

Малай һубайралга, үхэл гарзада оролго ямар нэгэн аюулһаа болоно бэшэ, харин энэ хэрэгтэ эзэн бусаар, харюусалгагүйгөөр хандаһанһаа, шадабаригүйгөөр хүтэлбэрилһэнһөө, адууһа мал үдхэхэ шухала хэрэгые тоогоогүй, тэрэниие хүсэд ойлгоогүй байһанһаа болоно гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Хэрбээ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд, малшад энэ хэрэгые шадабаритайгаар ябуулжа, харюусалга ехэтэйгээр тэрээндэ хандаа һаань, иимэ ушарнуудай үзэгдэхэгүй байһаниинь элитэ.

Тиимэһээ ажахы бүхэндэ эхэ малай һубайралгые, үхэл гарзада оролгые усадхаха, мяха ехээр абадаг болохо хэмжээнүүд бодомжотойгоор хараалагдажа, нарин һайнаар бэелүүлэгдэхэ ушартай. Илангаяа эхэ малые үрэжүүлхэ, ороондо оруулха хэрэгые, үрэ хүрэнгэ абаха, зөөхэ, тэрэниие хэрэглэхэ асуудалнууд нарин һайнаар бэелүүлэгдэхэ, шиидхэгдэхэ болоно. Богонихон болзорто хаа хаанагүй искусственна үрэжүүлгын типовой пунктнууд баригдажа, техник-үрэжүүлэгшэд шэлэн табигдаха зэргэтэй. Эхэ мал һубайруулһан, адууһа мал үхэл гарзада оруулһан хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд болон малшадай материальна, моральна харюусалгые шангадхаха саг ерээ.

Мяха ехээр абадаг болохо зорилгые шиидхэхын тула эмэ хашарагуудые үүсэлхэ, нишэ тиимэнь гаргашалха ябадалые хорижо, бултыень үсхэбэрилгэдэ үлөөхэ эрилтэ табигдана. Имагтал түлыень абаһан хойноо тэрэниие үсхэбэрилгэдэ үлөөхэ, үлөөхэгүйгөө шиидхэхэ болоно. Юуб гэхэдэ, олохон ажахынуудта үнеэд үсөөн байжа, мяха абаха даабари дүүргэлгэдэ һаад хүргэгдэнэ бшуу.

Мяха абалгые дээшэлүүлхын тула гүрэндэ тушаагдаха малые һайнаар бэлшээн, шахан таргалуулжа, шэгнүүрыень дээшэлүүлхэ шухала. Хэрбээ байгша ондо гүрэндэ тушааха үхэр бүхэнэй шэгнүүр 8 килограммаар нэмээжэ, адагынь 300 килограммда хүргэжэ, хонин бүхэнэй шэгнүүрые 2 килограммаар нэмээжэ шадабал, 1650 тонно шахуу үхэрэй, хониной мяхан нэмэжэ абтаха байна ха юм гээд элидхэлшэ анхарба.

Мяхалиг үхэрнүүдые үсхэбэрилхэ хэрэгэй булюу һайн байһые хүсэдөөр ашаглажа, мяханай совхозуудай ажал ябуулгада бии байгаа дутагдалнуудые түргэнөөр усадхажа, энэ ашаг үрэ ехэтэй һалбариие бүри түргэнөөр хүгжөөхэ талаар трестын болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэй.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин эгээн шухала, ашаг үрэ ехэтэй һалбаринь хонин ажал байһаниинь мэдээжэ. Саашадаа хониной мяха, нооһо худалдаха, колхоз, совхозуудһай олзо ехэ абаха байна. Энэ шухала һалбариие саашадань хүгжөөхэ тухай тээсгэн болоһон республикын хонишодой зүблөөн дээрэ ехэ хөөрэлдөөн гараа һэн. Манай гол зорилго юуб гэхэдэ, 1971 ондо 100 хонин бүриһөө адагынь 90 хурьга түлжүүлхэ, хонин бүриһөө, нёдондонойхидо орбол, 150—200 граммаар нооһо ехэ хайшалха гэһэн уялгануудаа бэелүүлхэдэнь хонишодто туһа хүргэхэ, бии байгаа дутагдалнуудыень усадхаха болонобди.

Һү абалгые дээшэлүүлхэ зорилгонууд тухай тогтохо зуураа, элидхэлшэ нэн түрүүн город шадарай ажахынуудта, илангаяа Улаан-Үдын, Прибайкалиин, Кабанскын, Загарайн болон Сэлэнгын аймагуудта шэнэ табан жэлэй туршада һү абалгые 1,5 дахин дээшэлүүлхэ, республикын холын аймагуудһаа һү зөөхэеэ болихо тухай хэлээ. Эдэ аймагуудта үнеэдэй тоо 20 процентээр олошоруулжа, үнеэн бүриһөө 3000 килограмм хүрэтэр һү һаадаг болоо һаа. эндэхи ажахынууд 1970 ондо 39 мянган тонно һү тушааһан байбал, тэрэнээ 70 мянган тонноһо хүргэхэ болоно ха юм. Тэрэшэлэн Загарайн. Бэшүүрэй болон Мухар-Шэбэрэй аймагуудай һү һаалиин фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд жэлдээ үнеэн бүриһөө адагынь 2000 килограмм һү һаадаг болохо ушартай.

Үндэгэн гол түлэб гүрэнэй шубуунай фабрикануудһаа абтаха байна. Шэнэ табан жэлэй туршада мүнөө бии байгаа шубуунай фабриканууд үргэдхэгдэхэ. Гусиноозерскдо шубуунай шэнэ фабрика баригдаха, тиигэжэ 1975 ондо фабрикануудһаа хоёр дахин олон үндэгэн абтадаг болохо юм. Зүгөөр энэ ушарта колхоз, совхозуудай шубуунай фермэнүүдые усадхаха бэшэ, харин Баргажанай, Хурамхаанай, Яруунын, Хэжэнгын аймагуудта үгы хэгдэһэн тахяагай фермэнүүдые шэнээр эмхидхэжэ, аймаг бүхэн доторойнгоо хэрэгсэлые, нэн түрүүн үхибүүдэй болон эмнэлгын эмхи зургаануудые үндэгөөр хангаха байна.

Улаан-Үдэ хото шадарай ажахынууд һү, овощ абаха шэглэлтэйгээр хүгжөөгдэхэ гэжэ эндэ хэлэгдээ һэн. Зорилго юуб гэхэдэ, үдэр, саг гээнгүйгөөр эндэ ажахы дотороо тусхай шэглэлтэй бригадануудые, отделенинүүдые эмхидхэхэ болоно. Хэрбээ Улаан-Үдэ хотын арад зониие һүөөр хүсэд хангахын тула эдэ аймагуудта хэдэн жэл хэрэгтэй байгаа һаань, тэдэниие огородой эртын ногоон эдеэгээр хангаха хэрэгые мүнөө жэлдэ шиидхэхэ арга бии. Улаан-Үдэ хотодо хэрэгтэй овощ, хартаабха гол түлэб Улаан-Үдын, Загарайн, Прибайкалиин болон Кабанскын аймагуудта ургуулагдахаар хараалагданхай.

Эдэ аймагууд мүнөө үедэ 10,7 мянган тонно овощ худалдана. Зүгөөр помидор, ногоон мангир, редис, укроп, салат, кабачки гэхэ мэтые тон багаар үтэнэ, городой зоной эрилтые хангана гүй. Тиимэһээ эдэ аймагуудай ажахынуудта овощ тарилгын хэмжээн ургамал бүхэнөөр амяарлагдан түсэблэгдэхэ ушартай. Тиихэдээ городой зоной эрилтэ хараада абтаха байна. Гэхэ зуура городой эмхи зургаанууд эдэ ажахынуудта овощ ургуулха хэрэгтэнь али болохоор туһалха, теплицэ, овощ хадагалха байра, овощ хатааха болон бусад барилгануудые хэхэдэнь хамһалсаха уялгатай.

Үнгэрһэн табан жэлэй туршада газар таряалангай болон мал ажалай хүдэлмэриие үргэлжэдэнь оньһожоруулха хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэһэн байна. Колхоз, совхозууд шэнэ трактор, машинануудые олоор абаа. Гансахан һүүлэй гурбан жэлэй туршада тэдэнэр 3 мянга шахуу трактор, 1800 гаран орооһоной комбайн абаһан байха юм.

Һүүлэй табан жэлэй туршада орооһо таряа сэбэрлэхэ, мал ажалай хүндэ хүдэлмэри оньһожоруулха, витамин элбэгтэй үбһэнэй гурил бэлэдхэхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ захалаа.

Мүнөө үедэ бүхы колхоз, совхозуудһай (Хойто-Байгалай, Баунтын болон Ахын аймагуудай ажахынуудһаа бэшэниинь) бүхы һуурин, тосхонууд промышленностьһаа электрын элшэ хүсэ абадаг боложо, электрын хүсэ хэрэгтэй соонь хэрэглэхэ аргатай болонхой.

Республикымнай хүдөө нютагууд электрын хүсэ хэрэглэхэ талаараа Сибирь болон Алас-Дурна зүгтэ түрүүшын һууринуудай нэгыень эзэлнэ. Электрын иимэ ехэ элшэ хүсэ абадаг болоһоной ашаар ажахыгаа саашадань али бүхы талаһаань оньһожоруулха зохид аргатай болонгдоо. Эндэ оньһожоруулагдамал 56-дахи колоннын барилгашад болон хабсаргагшадай аша габьяа ехэ.

Саашанхи зорилгомнай юуб гэхэдэ, хүдөө ажахын үйлэдбэриие материально-техническэ талаар хангаха тушаа гүрэнэй ехэ туһаламжа хэрэглэн, трактор, машинануудаа, электрын элшэ хүсэеэ хүсэд һайнаар ашаглажа, ойрын хоёр-гурбан жэлэй туршада бүхы ажахынуудта һаалиин болон гахайн фермэнүүдые үргэлжэдэнь оньһожоруулжа дүүргэхэ, мяхалиг малай болон хонидой фермэнүүдтэхи ажал ехэтэй хүдэлмэриие оньһожоруулжа захалха болонобди.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие саашадань хүгжөөхэ талаар хараалагдаһан ехэ хэмжээнүүдые бэелүүлхын тула механизаторнуудта, малшадта. таряашадта, мелиораторнуудта, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдтэ, «Сельхозтехника» нэгэдэлэй предприятинуудта, хүдөөгэй бүхы ажалшадта шэнэ, ехэ эрилтэ табигдаха байна. Бүхы амжалтамнай тэдэнэрэйл үдэр бүри оролдосотой һайнаар, шадабаритайгаар ажаллаһанай ашаар түйлагдаха байна бшуу. Тиимэһээ кадрнуудта ханамжатайгаар хандаха, тэдэнэрые һургаха хэрэгтэ үдэр бүри анхарал табигдаха байна. Мүнөө үедэ олохон ажахынуудта мэргэжэлтэд үшөөл дуталдаһаар. Илангаяа механизаторнуудые һурган бэлдэхэ хэрэг бэрхэшээлтэй, дутагдалтай байһан зандаа.

Механизатор гээшэ хүдөөгэй гол хүсэн гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Техникэ мэдэхэ хүнүүдгүйгөөр мүнөө үедэ хүдөө ажахые урагшань татахын аргагүй. Тиимэһээ хүдөөгэй зониие механизаторай мэргэжэлдэ һургаха эрилтэ түрүүшын ээлжээндэ табигдана.

Тэрэшэлэн хонишодые, һаалишадые, гахайшадые, шубуушадые, мал адуулагшадые болон бусад малшадые шэлэн оложо һургаха хэрэгтэ горитой анхарал хандуулагдаха байна. Эдэнэрэй ашаг үрэтэйгөөр ажаллахын тула культурна болон ажаһуудалай талаар хэрэгтэй бүхы юумэр хангаха шухала. Худалдаа наймаанай министерство, Буркоопсоюз, Арад зоной хэрэглэх[э] ... даг министерство, кино... управлени, Элүүрые хамга[алха] ... нистерство малшадай эрил[тэ] ... хангаха талаар тодорхой ... хёожо, тэрэнэй дүүргэлты[е] ... һоо нарин хиналта табиха ...

Гэхэтэй хамта хүдөө ... хүгжөөхэ талаар мэргэжэлт[эд] ... гэ ба харюусалгые эрид ... хэ, тэдэнэрэй зүбшэл, дура... дые саг үргэлжэ анхарал[да] байха хэрэгтэй.

Республикын хүдөө ажа[хын үй]лэдбэриие хүгжөөхэ тала[ар] ... дажа байһан шэнэ ехэ ... дые шиидхэлгэдэ научна ... гаануудһаа, эрдэмтэд-агр[арнику]һаа бүри ехэ ашаг үрэтэй ... жа бидэнэр хүлеэнэбди.

Нүхэдүүд! Манай хэхэ ... ехэ, шиидхэхэ зорилгонууд ... хэшээлтэй, орёошье гэжэ ... лэгдэһэнһээ харагдана гэ... мэһээ «мүнөө үедэ хүдөө үйлэдбэриин бүхы хубинууд... дые, хүтэлбэрилгые хэзээ... хиһээ нарин һайнаар, эб... гээр ябуулха, ажалай бүт... шэлүүлхын, продукциин өө... сэн хямдаруулхын түлөө ү... тэмсэхэ, бүхы хүдэлмэ... даалгагдаһан хэрэгтээ эз[эн] ... журамтайгаар, харюусалга... гээр хандаха ёһотой» гэһэ[н] ... ЦК-гай Генеральна секретар[ь] Л. И. Брежневэй Колхоз... бүхэсоюзна гурбадахи съезд... хэлэһэн үгэнүүд бидэндэ ... баатай.

Манай үйлэдбэриин ал... рүүшүүл, хүдөөгэй бүхы ... юһэдэхи табан жэлэй зорил... бэелүүлхын түлөө улам ех[э] ... сотойгоор ажаллаха, Совет... зай Коммунис партиин XXIV ... дые шэнэ хэрэгүүдээр, ... ажахын бүхы һалбаринууды... жөөлгэдэ шэнэ амжалтанууд... угтаха байха гэжэ найдах... шөөгыт гээд нүхэр В. И. ...ский элидхэлээ дүүргэлэ.

Зүблөөнэй заседаниин зал соо.

# ЭЛИДХЭЛ ТУШАА ҮГЭ ХЭЛЭЛГЭ

## БАСАГАД, ТРАКТОРТА ҺУУГЫТ

**С-Х. С. МУХУЕВА,**
**Түнхэнэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой тракторист.**

Түрэл колхоздоо трактористаар хүдэлжэ эхилһээр табадахи жэлээ ябанаб. Түрүүшээр бэрхэтэйшэг бэлэй. Эрэшүүл, хүбүүдэй заримап наадалангяар дуугарха, шоглоодшье абаха. Тиигэбэшье тэдэнэй олонхинь туһалха, мэдээгүй юумыеш ойлгуулжа үгэхэ гэжэ оролдодог һэн.

Механизаторай мэргэжэл шудалхадам туһалһандань, колхозойнгоо үниинэй трактористнар нүхэд Хорёнов, Яндапов болон бусадта ходо баярые хүргэжэ ябадагби.

Би мүнөө «ДТ-54» тракторта хүдэлнэб. Нуга сабшалан һайжаруулха манай оньһожоруулагдаһан отряд жэлэй дүрбэн сагта сабшалан дээрэ наг шэбхэ зөөдэг, газарай хүрьһэ һайжаруулха элдүүрилгэ хэдэг юм. Намарһаа хойшо бидэ сабшалан дээрээ 6 мянган тонно шэбхэ гаргаабди.

Ажахынуудта механизаторнууд дуталдана гэжэ бултанда мэдээжэ ааб даа. Тиимэһээ басагад, гэр бүлэ болоһон залуу эхэнэрнүүдшье трактористын мэргэжэл шудалха аргатай. Энэмнай алишье талаараа хүндэтэй, хэрэгтэй мэргэжэл гээд һанагшаб.

Теэд басагад, эхэнэрнүүд механизаторнуудаар тон үсөөн хүдэлнэ. Миниии һанахада, олонхи ажахынуудта хүүгэдэй саад, ясли байдаггүй, механизаторнуудта ажаллаха һайн эрхэ байдал бии болгодоггүй, хүдэлмэриин хубсаһаар хангадаггүй дээрэһээнь басагад, эхэнэрнүүд тракторта хүдэлхэ дурагүй байдаг. Энээндэ анхархаар болоол ха.

## ҮҮСХЭЛТЭ АЖАЛАЙМНАЙ АША

**Н. Л. ТАДВАШКИНА,**
**Сэлэнгын совхозой суута һаалишан**

Агууехэ багша Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй гүйсэһэн ойн жэлдэ манай совхозой һаалишад ехэ һү һаахын түлөө республика соогоо социалис мүрысөө үүсхэжэ, өөһэдөөшье бүхы хүсэ шадал, дүршэл мэргэжэлээ элсүүлэн хүдэлөө, Буряад оронойнгоо бусад һаалишадташье эрхим ажалай үльгэр жэшээ харуулаа.

Энээнэй ашаар совхознай һү гүрэндэ тушааха табан жэлэй, 1970 оной шье түсэб, даабариие амжалтатайгаар дүүргэээ. Би өөрөө нёдондо үнеэн бүриһөө 5100 килограмм һү һааха уялга абаһан аад, тэрэнээ 5480 килограммда хүргэжэ, жэлэйнгээ түсэбһөө гадуур 482 центнер һү һаагааб.

Манай Вершинскэ фермын байдал бусад фермэнүүдһээ юугээрээшье үлүү бэшэ. Үнеэдэймнай байра муу, досоогоо ямаршье оньһожоруулга үгы. Тиигэбэшье манай һаалишад үнеэн бүриһөө 2800 килограмм һү һааха аад, 3100 килограмм һү һаагаа. Эндэмнай бүхы хүдэлмэринь оньһожоруулагдаһан түсгаар комплексно хэдэн байра бариха гэлсэһээр үниинэй. Теэд тэрэнь биратай урагшаа ябанагүй. Энээниие яаралтайгаар барижа дүүргэхэ хэмжээн абтаха бэзэ гэжэ хүлеэнэбди.

Би өөрөө байгша ондо үнеэн бүриһөө 5200 килограмм һү һааха, тиихэдэ партиин XXIV съездын нээгдэхэ үдэр болотор 1400 килограмм һү һааха зорилготойб.

Зүблөөндэ хабаадалсаһан Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой луговод Бальжи Дансарунов, Прибайкалиин аймагай «Прибайкалец» колхозой луговод Яков Радионов.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

## ҮЙЛЭДБЭРИИН ҮРЭ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

**А. Р. ПОТЕПАЛОВ.**
**КПСС-эй Зэдын райкомой 1-дэхи секретарь.**

Аймагай ажахынууд гүрэндэ газар таряалангай болон мал ажалай продуктнуудые худалдаха табан жэлэйнгээ түсэб бүхы талаарнь болзорһоо урид дүүргэжэ, түсэбһөө үлүүлэн нилээд ехэ һүн, мяхан, нооһон тушаагдаа. Тиихэ зуураа ажахынуднай хонидойнгоо, үхэрнүүдэйнгээ, тэрэ тоодо үнеэдэй тоо олошоруулжа шадаа.

Энэ үедэ адууһа малай ашаг шэмэ ехэ болоо. Хэрбээ 1965 ондо хонин бүриһөө 2,5 килограмм нооһон абтаһан байгаа һаа, нёдондо энэмнай 3,2 килограммда хүрөө. Гүрэндэ тушаагдаһан хонидой дунда зэргын шэгнүүр 33 килограммһаа 37-до хүрэһэн байна. Табан жэлэй урда тээ зуун хонин бүриһоо зуу, зууһаа дээшэ хурьга түлжүүлһэн мини 17 бригада байбал, нёдондо тиимэ амжалта 59 бригада түйлаа.

Мүн эбэртэ бодо мал үсхэбэрилхэ, тэрэниие ашаг үрэ ехэтэй болгохо талаар зарим тэды амжалтатайбди. Үнгэрһэн табан жэлдэ гүрэндэ тушаагдаһан үхэрэй дунда зэргын шэгнүүр 31 килограммаар дээшэлжэ, нёдондо 303 килограммда хүрөө һэн.

Эдэ бүгэдын ашаар аймагай бүхы ажахынууд жэлээ ашаг олзотойгоор дүүргэһэн байна. Имагтал продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулһанай ашаар ажахынуднай олзотожо гараба бшуу. Үнгэрэгшэ жэлдэ колхоз, совхозууднай багсаахада 2 миллион 240 мянгаад түхэриг сэбэр олзотой гарахаар. Тиигэжэ ажахынуудай ашаг үрэ үгэлгэнь 10 процентээр дээшэлжэ, нёдондо 31,2 процентдэ хүрэһэн байна.

Энэ амжалтада гүрэнэй талаһаа олгогдоһон урмашуулгын гурим ехээр нүлөөлөө. Жэшээнь, нёдондо түсэбһөө үлүү продукци тушааһанай түлөө 885 мянган түхэриг нэмэжэ абтаа ха юм.

Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ хүдөө ажахымнай хүдэлмэрилэгшэд дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абанхай. Хонишоднай ... зуун хонин бүриһөө 85 хурь[га түл]жүүлхэ гэхэ гү, али бүхы... мянган хурьга томо болгохо... урдаа табяа. Энэнь нёдондо... 10 мянгаар олон болоно. Гү[рэндэ ту]шаагдаха хонидой дунда зэр[гын шэг]нүүр 37 килограммда хү[ргэжэ,] хонин бүриһөө 3,1 килогра[мм ноо]һон хайшалагдаха байна.

Тиигэбэшье бидэнэр хэгдэ[хэ хү]дэлмэриингөө дүнгүүдые ш... хы ёһоор сэгнэхэ ёһотойбди... гэхэдэ, бидэнэрэй хүдэлмэр[ида ду]тагдалнууд, алдуу эндүүнүү[д] ... ушардаг гээшэ.

Эгээн ехэ дутагдалнай гэ[хэдэ] ... гэдэхеэр, ажахынуудта ма[лай] ... жээл, илангаяа талха таряа[н] ... хүрэнэгүй. Тиимэһээ саашад[аа] ... голой уһа хэрэглэжэ, газар... луулдаг болохо шухала.

Хоёрдохёор, совхозуудай һ... малда барилга хэхэ мүнгэн ... һомологдоно. Оёорой, «За[рин]» ... совхозуудта, бүхыдөө 6 ферм... дулаан байрагүй. Шахан та[ргалуу]лагдадаг үхэрнүүдэй олонхи[нь] ... рабша доро байлгагдана. Т... тэжээл ашаг үрэ багатайгаар ... лэгдэнэ гээшэ.

Холо хүбшын бэлшээри аш... талаар ехэ арга боломжотойбд[и] ... тэрэниие хэрэглэхын тула ха... һаха, тэрэниие шэнээр гаргаж... но. Энэ талаар бидэндэ туһа... хэрэгтэй.

## ЕХЭ ҺҮН ЯАЖА ҺААГДААБ?

**Л. Н. СЕДЫХ, «Байкал» племхозой һаалишан**

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн гүйсэһэн 1970 ондо даалгагдаһан үнеэн бүриһөө 6116 килограмм һү һааһан байна. Урда жэлдэнь үнеэн бүриһөө 5905 килограмм һүн һаагдаа һэн. Манай ажахын 8 һаалишан нёдондо үнеэн бүриһөө 5 мянган килограммһаа дээшэ һү һааһан байха юм.

Ямар аргаар иимэ ехэ һүн һаагдана гээшэб? Нэн түрүүн малаймнай үүлтэр нилээд һайжарһан байна. Намда даалгагдаһан зарим үүлтэртэ үнеэд 7 мянга гаран килограмм һү үгэдэг.

Хоёрдохёор, үнеэдые саг соонь искусственна аргаар үрэжүүлдэг байнабди. Һаалишан бүхэн үнеэдэйнгээ ототой болоһые алдангүй ажаглажа, саг соонь үрэжүүлхэ хэмжээ абадаг. Үнеэдые дүршэлтэй техник-үрэжүүлэгшэ нүхэр Копысов үрэжүүлдэг юм.

Гурбадахяар тугаллаха үнеэдые зүбөөр шэргээхэ хэрэгтэй. Бидэнэр үнеэдэй тугаллаха һаань 50—60 хоног урид, шэргэжэ захалхаһаань 15 хоног урид үдэртөө хоёр удаа һаадагбди. Тиигээд арбаад хоногто үдэртөө нэгэ һаанабди.

Дүрбэдэхеэр, үнеэдые зүбөөр эдеэлүүлхэ гэжэ оролдонобди. Үнеэдтэ һү шэмынь, шэгнүүрэйнь зэргээр тэжээл үгтэдэг. Үнеэн бүридэ суудхадэ 14 тэжээлэй единицын хэмжээнэй тэжээл үгтэдэг. Тэрэниие һаалишад өөһэдөө мэдэж[э] ... үнеэндэ хэды шэнээн тэжээ[л] ... хэеэ хубаарилдаг юм.

Табадахяар, үнеэдые ... тойгоор, зүбөөр һааха хэрэгт[эй.] ... тугаллаһан үнеэдые сүүдхэ... хин һаадагбди. Һааха бүридөө ... дэй хүхэ, дэлэнгые орол... гоор нидхэрхэдэ һайн. Мүн ү[неэ]... нэгэл адли ээлжээгтэ һааха... хид гэжэ һанагшаб.

Түрэл партиингаа XXIV с[ъездын] нээгдэтэр үнеэн бүриһөө 16... лограмм, 1971 оной үнее[н бү]риһөө 6 мянган килограмм[һаа] ... шо бэшэ һү һааха уялга аб... Энэ уялгаяа заабол дүүргэх[э] ... һанагдана.

# АШАГ ҮРЭ ЕХЭТЭЙГЭЭР ХҮГЖӨӨЕ!

## ЭЛИДХЭЛ ТУШАА ҮГЭ ХЭЛЭЛГЭ

### *Шиидхэгдээгүй асуудал олон*

**С. Е. МАЛЬЦЕВ,** Улаан-Үдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ

Республикынгаа ниислэл хотын ажалшадые сагаан эдеэ, овощоор хангаха гээшэ манай аймагай ажахынуудай гол зорилго. Тиимэһээ манай колхозойхид һүүлэй жэлнүүдтэ үнеэдэй һү шэмые дээшэлүүлхэ, огородой эдеэ элбэгээр ургуулха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулна.

Хэрбээ 1965 ондо колхоздо үнеэн бүриһөө 1800 килограмм һүн һааг-даһан байбал, нёдондо тэрэмнай 2300 килограммда хүргэгдөө. Харин зарим фермэнүүд, түрүү һаалишаднай үнеэн бүриһөө 3000 килограмм хүрэтэр һү һаана.

Саашадаа гаргаша багатайгаар һү ури ехээр абадаг болохын түлөө фермэнүүдтэхи хүшэр хүндэ ажалые оньһожоруулха, үбһэ тэжээл элбэгээр бэлэдхэдэг болохо шухала. Мүнөө нэгэ фермэдээ үнеэдые оньһон машинаар һааха «Даугава-200» тү-хеэрэлгэ тодхообди. Энэмнай һаалишадай ажалые хүнгэдхэхэ, һайн шанартай һү абаха талаар ехэхэн удха шанартай түрүү арга болоно. Тиигэбэшье тэрэ түхеэрэлгэдэмнай запасной часть олдоногүй. «Сельхозтехника» нэгэдэлдэшье тиимэ юумэн байхагүй. Мүн малай байрые шэнээр түхеэрхэ, тэндэ оньһожоруулга хэхэ гэхэдэмнай, таатай һайн проект байдаггүй. Энээниие гуримшуулха саг ерээ гэжэ һанагдана.

Хоёрдохёор, колхоздомнай оройдоол 450 га сабшалан бии нэрэтэй. Тэрэнэймнай зариман уһанда абташана, намаг болошоно. Эндэ Куналей голые хаажа, эрье һабыень заһаа һаа нилээд ехэ газар ашаглагдаха, га бүриһөө 30—35 центнер үбһэн абтаха һэн. Энэ талаар манда горитой туһаламжа хэрэгтэй.

Нёдондо бидэ 45 гектар газарһаа 6 500 центнер овощ абаха түсэбтэй аад, 10 мянган центнер абаабди. Харин энэ жэлдэ дээрэһээ түсэб табихадаа 3 500 центнер овощ городой магазинуудта гаргажа худалдахат гэжэ даабари үгөө. Теэд огородоймнай газар хуушаараа үлөө ха юм. Нигээд ерэхэдээ ургуулһан овощоо худалдаха аргагүй боложо тухашархамнай гү гэжэ һанаата болонобди.

**Зүблөөндэ хабаадалсаһан Яруунын аймагай «Дружба» колхозой ухэршэн Лодой Базаров, мүн энэ колхозой малшан Мүнхэ Цыдыпов (һууна), тус аймагай Коммунизм» колхозой луговод Дугар Цыбенов.**

## ГАХАЙ ҮДХЭХЭ АРГА БИИ

**Я. И. ЛАЗАРЕВ,**
**Хяагтын аймагай «Пограничный» совхозой гахайн фермые даагша**

Нёдондо республикын гахайшадай зүблөөн боложо, гахайн мяха ехээр абажа, гүрэндэ тушааха зорилго табигдаа һэн. Тиихэдэ бидэнэр 800 центнер гахайн мяха абаха уялга хараалһан байбал, нёдондо 1050 центнер мяха абажа, мянган центнерыень гүрэндэ тушаагаа һэмди.

Манай совхозой гахайшад нэгэшье эхэ гахайе жэлдэ хоёр удаа гүлгэлүүлэнгүй үлөөхэгүй гэжэ оролдоно. Зарим хүнүүд эхэ гахайн гүлгэлһэнэй удаа 3—4 һара соо ороондо оруулангүй байдаг. Энээниие зүбтэй гэхын аргагүй. Хэрбээ энэ гурим баримталбал, эхэ гахайнуудые бүхыдэнь жэлдэ хоёр удаа гүлгэлүүлхэнь бэрхэтэй. Тиимэһээ бидэнэр гахайн түрэхэлөөр лэ 40—45 хонуулаад ороондо оруулдаг байнабди.

Гадна манай фермэдэ шахан таргалуулха ухэрнүүдые даалгаһан байна. Теэд тэдэ малые зунай сагта адуулха бэлшээри дүтэ байхагүй. Тиимэһээ фермын дэргэдэ һайжаруулагдаһан бэлшээри бии болгохо шухала гэжэ һанагдана. Тиимэ бэлшээритэй болохын тула Харанхын уһалууриин системэ шэнэдхэн заһабарилха хэрэгтэй.

Совхозой малшад ленинскэ ойн баярай жэлдэ абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэһэн байна. Мүнөө үедэ КПСС-эй XXIV съездын хүндэлэлдэ ажалай эрхим бэлэгүүдые бэлдэхэ гэжэ тэдэнэр оролдоно. Энэ талаар совхозой гахайшадшье гээгдэхэгүй.

## МЯХАЛИГ МАЛ ОЛОШОРУУЛХАБДИ

**В. У. ДАРХАНОВ,**
**Яруунын аймагай «Комсомольский» совхозой директор**

Нютагайнгаа эрхэ байдалда таарулан, эндэхи байгаалиин баялигые дүүрэнээр ашаглахын тула һүүлэй жэлнүүдтэ манай ажахы түсэбтэр мяхалиг ухэрнүүдые үсхэбэрилхэ мэргэжэлтэй болонхой.

Тиигэжэ үнгэрһэн табан жэл соо бидэнэр малайнгаа тоо толгойе нилээд олошоруулаабди. Гүрэндэ мяханшье һаала ехэ тушаагдадаг болоо.

Үнгэрһэн жэлнүүдэй дүй дүршэл хараһаа харахада түргэн томо болодог, мяхалиг үүлтэрэй ухэрнүүдые түбөөр шэлэжэ үсхэбэрилхэдэ экономикынгоо талаар эли бодо ашагтай байна. Жэшээнь, тон адли харууһа, тэжээл дээрэ байгаад, мяхалиг һайн үүлтэрэйнь мал нүгөөдүүлһээ хараа һаяса ехэ ашаг олзо үгэнэ бшуу. Тиимэһээ бидэ малайнгаа үүлтэр һайжаруулха хэрэгтэ юушье гамнангүйбди. Гол түлэб казахай сагаан толгойто үүлтэрэй ухэр үсхэбэрилдэг боложо байнабди. Ойрын жэлнүүдтэ ажахы соогоо казахай сагаан толгойто үүлтэрэй ухэрнүүдые 2 мянганда хүргэхэбди. Нэн түрүүн бүхы һүрэгэйнгөө 45 процентһээ бэшыень үнеэд болгожо, тэдэнэйнгээ 1800 толгойдо хүргөөбди. Тугалнуудые нарайһаань хойшо эхыень хүхүүлээд, 150—160 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэй болгожо эхэһээнь һалгаанабди.

Мүнөө ажахыдамнай түс бүридөө 280 килограмм шэгнүүртэй 300 гаран хашарагууд шахан таргалуулагдажа байна. Тэдэнээ мартын тэн болотор түс түстань 350 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэй болгожо гүрэндэ тушаахамнай.

Жэлэй ямаршье сагта мал шахан, бэлшээн таргалуулхадаа дүршэл шадабари ехэтэй бөлоһон малшад манайда олон. Үнгэрэгшэ эундаа, намартаа бэрхэ малшад нүхэд Черепанов, Верещагин, Чимитов гэгшэд ухэр бухэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхын 1250—1390 грамм хүрэтэр нэмээгээ һэн.

Хэнэйшье мэдэһээр манай эндэ газар дайда яһала элбэг. Теэд эндэхи газарнай уһа намаг болоо, боролжо бургааһа ургашаһан аад, үбһэ ногооной ургаса биратай абтанагүй, үбһэ тэжээлэйнь шанаршье муу. Тиимэһээ шэнэ табан жэлдэ тарялан, сабшалан, бэлшээриин ургаса эрид дээшэлүүлхэ, илангаяа тарла һайнаар ургуулжа, ухэр малдаа эдюулхэ талха ороoһо өөһэдтөө ехээр абадаг болохо зэргэтэйбди. Энэ талаар хэхэ юумэмнай тон ехэ.

Һүүлэй дүрбэн жэлдэ луговодоор ажаллаха зуураа, сабшалангай ургаса яажа дээшэлүүлхэб гэжэ зарим тэды юумэ ойлгожо абаһан байнаб. Тэрэнээ хэлэжэ үгэхэ хүсэлтэйб.

Үбһэ ногооной баян ургаса абахын тула нэн түрүүн хабартаа сабшалан дээрэ мал ябуулжа болохогүй. Эртээнһээ посхоод хааха тушза оролдогшоб.

Хоёрдохёор, сабшалангаа жэгдэ һайнаар уһалжа абадагби. Би апрелиин 1-һээ июниин 25 хүрэтэр сабшалангаа уһалнаб. Юрэнхыдөө сабшалан гурба удаа ундалуулагдана гээшэ ааб даа. Тиихэдээ нэгэ газарта уһа удаан байлгадаггүйб. Ногоон сүүдхэһээ үлүү уһан соо байхадаа муудажа захалдаг гээшэ.

Гурбадахяар, минеральна утэгжүүлгэ майн 15-һаа 20 хүрэтэр тараагшабди. Тиихэдээ утэгжүүлгэеэ нэгэн доро бүхы газар дээрээ тараа-ха бэшэ, харин уһалха шадалаа харалсажа адхадагби. Тиигээгүй һаа, тараагдаһан утэгжүүлгэ хуурайгаар удаан хэбтэхэдээ ногооe галдажа болохо бшуу. Утэгжүүлгэ тарааһан зандаа газараа уһалха хэрэгтэй гэжэ һанагшаб.

## ШАДАБАРИ ХЭРЭГТЭЙ

**А. Т. АФАНАСЬЕВ, Бэшүүрэй аймагай «Рассвет» колхозой луговод**

Эдэ бүхы гурим баримталжа, нёдондо даажа абаһан 51 гектар сабшалангайнгаа гектар бүриһөө 43 центнер үбһэ хуряажа абаа һэм. Тиигэжэ үбһэ ногооной ургаса дээшэлүүлгээр аймагай чемпион гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртөөб. Теэд түйлаһанаараа һанаагаа амархаар бэшэ. Манай сабшалан бүри ехэ ургаса үгэмөөр. Энэ жэлдэ гектарай 50 центнер үбһэ абаха зорилготойб.

## Хэхэ ажал үшөө ехэ

**И. Р. АГАФОНОВ, Хяагтын аймагай «Родина» колхозой түрүүлэгшэ**

Үнгэрһэн наймадахи табан жэлдэ, илангаяа ойн баярай үнгэрэгшэ жэлдэ, манай колхозой малшад, таряашад, механизаторнууд ажалдаа зарим тэды амжалта түйлаа гэжэ хэлэхэ дүүрэн эрхэтэйбди.

Эдеэ хоолой зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха бүхы түсэб, даабаримнай үлүүлэн дүүргэгдээ. Гансахан нёдондо түсэбһөө гадуур 1000 центнер мяха, 802 центнер һү, 87 центнер ноoһо, 9 мянган үндэгэ, нилээд ехэ ороoһо, хартаабха, овощ Эхэ оронойнгоо амбаарта оруулаабди. Нёдондо таряалангай гектар бүриһөө дунда зэргээр 19,8 центнер таряа, 116 центнер хартаабха, 570 центнер куузику хуряагаабди. Манай зарим түрүүшүүл бүришье ехэ һайн үрэ дүн түйланхай. Түсхайлбал, үнинэй механизатор С. Алемасовай хүтэлбэрилдэг бригадынхид бүхы таряалангай га бүриһөө 22,7 центнер ургаса хуряагаа. Огородшон Е. Агафонова долоон гектар газарай га бүриһөө 790 центнер куузику ургуулһан байна.

Таряанай бараг һайн ургаса абаһанай ашаар гүрэндэ таряа худалдаха хоёр түсэб дүүргээд, өөһэдтөө хүсэд хүрэхэ үрэһэ хүрэнгэ хаагаа, гэшүүдтэй ороoһо ехээр үгөө, үшөө адууһа малдаа бардамаар эдюулхэ таряатай болообди. Манай колхоз һүүлэй жэлнүүдтэ шэниисэеэ имагтал нэгэдэхи, хоёрдохи классай үрэһөөр таридаг болонхой.

Нэн түрүүн ороoһо таряа элбэгээр ургуулдаг болоһонойл ашаар мяха, һү, үндэгэ ехээр абанабди. Колхозой 14 һаалишад жэл соо үнеэн бүриһөө 2500 килограммһаа дээшэ һү һаагаа. Зуун үнеэн бүриһөө 93 тугал абтаа.

Эдэ бүгэдын ашаар колхоз нёдондо 1,6 миллион түхэригэй олзо доход абахаар хараалһан һаа, үнэндөө 2,1 миллион түхэригэй олзо оруулаа. Тиихэдэ 730 мянган түхэригэй сэбэр ашаг олзо оруулжа, бүхы гэшүүдтэй 13-дахи салин үгөөбди.

Манай колхозойхид түйлаһанаараа һанаагаа амархагүй, шэнэ табан жэлдэ, илангаяа байгша ондо бүри һайнаар хүдэлхэ зорилготой. Энэ жэлдэ бүхы 5750 гектар таряанайнгаа 4100 гектарынь сэбэр паар, намарай паар дээрэ тарижа, сагай уларилһаа дулдыдангүй, га бүриһөө 18 центнерһээ доошо бэшэ ургаса абахабди. Эхэ хонин бүриһөө 90-һээ үсөөн бэшэ хурьга, эхэ гахай бүриһөө 17 поршоонхо абажа түлжүүлхэ, тахяа бүриһөө 95 үндэгэ суглуулха зорилго табигдана.

## ШУБУУ ҮСХЭБЭРИЛГЭДЭ—АНХАРАЛ

**С. В. УСТИНОВ,**
**Мухар-Шэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ**

Һүүлэй жэлнүүдтэ манай колхоз гахай үсхэбэрилхэ, галуу тэжээхэ хэрэгтэ анхарал табиһанай ашаар мяха абаха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэһэн байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ 1200 центнер гахайн мяхан абтаа гэхэ гү, али урда жэлэйхиһээ хоёр дахин дээшэлээ.

Мүн галуу үсхэбэрилхэ фермэ эмхидхэһэнэй ашаар гүрэндөө нёдондо 1400 центнер галуунай мяха худалдаһан байнабди. Саашадаа галуунай мяхан бүри ехээр абтадаг болохо. Нёдондо 4 мянган эмэ галууһаа 42—42 үндэгэ абажа, тэрэнээ инкубаторто табижа, дальбараа болгоо һэмди. Дальбараануудайнгаа 89 процентыень томо болгожо шадаабди. Энэ хүдэлмэридэмнай Никольскын дунда һургуулиин һурагшад ехэ туһа хүргөө. Тэдэнэр 20 мянган галуунай дальбараа дэгжээжэ үтэһэн байна. Колхознай бүхыдөө 108 мянган галуу гүрэндэ тушаагаа.

Теэд галуу үсхэбэрилхэ хэрэгтэ олон бэрхэшээлнүүд ушарна. Галуунай байрануудта хэрэгтэй түмэр хоолойнуудые, сеткэнүүдые олохонь бэрхэтэй. Мүн галуунуудые саг соонь бэлэдхэлэй пунктда тушааха гэхэдэ, абажа үгэдэггүй муутай. Эбдэрһэн электромоторнуудые заһабарилха предприятинууд республика доторнай үгы байна. Мүн шубуунуудта эдюулхэ холимол тэжээл республика дотороо хэдэг болохо саг ерээ.

**ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): Түнхэнэй аймагай «Восточные Саяны» колхозой кукурузашан В. Машкинов, тэрэ аймагай «Маяк» колхозой малшан И. Баранков, Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой малшад П. Павлов, Улаан-Удын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой луговод Ф. Рыжаков.**

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

## Дутагдалаа дары усадхаха

**В. Б. САГАНОВ,**
**республикын хүдөө ажахын министр**

Шэнэ табан жэлдэ хүдөө ажахынай урда ехэшье, харюусалгатайшье зорилгонууд табигдаад байна. Тэдэниие амжалтатайгаар бэелүүлхын тулада хүдэлмэридөө бии байһан дутагдалнуудые түргэнөөр усадхаха болонобди.

Ороoһо таряа, хартаабха, овощ ургуулха талаараа Россин Федерациин дунда зэргын хэмжээнһээ холо доогуур байнабди. Үнеэн бүриһөө һү һааха, хонин бүриһөө ноoһо хайшалха талаараа РСФСР дотор һүүл бариижа ябанабди. Энэ гээгдэлһээ гарахын тула шэнэ табан жэлдэ горитой хүдэлмэри хэхэ уялгатайбди.

Нэн түрүүн таряалан, сабшалангай гектар бүхэниие ургаса ехэтэй болгохо талаар хэмжээн абтаха ушартай. Үбһэ хуряалгада шэнэ технологи хэрэглэхэ саг ерээ. Бэлшээриеэ ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхын тула тэрэнээ хубаарилжа, ээлжээгээр малаа адуулха арга хэрэглэхэ шухала. Үбһэнэй гурил хэдэг АВМ—0,4 машинануудые бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ, ургаса ехэтэй куузику жэл бүри ехээр тариха хэмжээнүүд абтаха ушартай.

Эхэ малай һубайралгатай тэмсэхэ гээшэ мүнөөдэрэй дайшалхы зорилто болоно. Тиимэһээ ажахы бүхэндэ үнеэн, гунжан бүхэниие шалгажа, энэ жэлдэ нэгыеншье һубай гаргахагүй гэжэ оролдохо шухала. Колхозой түрүүлэгшэнэр, совхозой директорнүүд, хүдөө ажахын управлениин начальнигууд эмэ хашарагууд хэр ороондо оруулагдажа байнаб гэжэ тодорхойгоор мэдээд ябаха уялгатай.

Саашадаа малай үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри эрид гуримшуулагдаха болоно. Һайн үүлтэрэй бухануудые, хусануудые хүсэдөөр хэрэглэхын тула хаа хаанагүй искусственна үрэжүүлгэ оролдосотойгоор хэрэглэгдэхэ байна. Һайн үүлтэрэй малай асарагдахые хүлеэхэ бэшэ, харин ажахы дотороо байһан малай эрхимүүдые шэлэжэ, түсхай гүүртэ, отаранууд болгоод, тэндэһээ абтаһан түл түрэсые онсо һайн харууһалга, эдеэлүүлгэндэ табиха хэрэгтэй.

Урдаа табигдаһан зорилгонуудаа амжалтатайгаар шиидхэхын тула бүхы хүдэлмэрилэгшэдөө һургаха, мэргэжэлыень дээшэлүүлхэ, илангаяа машина техникэдэ һургаха эрилтэ табигдана.

## Мелиоративна хүдэлмэри һайжаруулая

**Н. В. КАЗАНЦЕВ, «Бурводстрой» трестын директор**

Мелиоративна хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха гэһэн КПСС-эй ЦК-гай 1965 оной майн Пленумэй шиидхэбэриие бэелүүлэн, манай трестын хүдэлмэрилэгшэд табан жэлэйнгээ түсэб 107 процент дүүргээ. Бүхыдөө 24,8 миллион түхэригэй хүдэлмэри хэгдэһэн байна.

Энэ үедэ 8250 гектар газар шэнээр уһалха түхеэрэлгэнүүд бүтээгдээ. 9900 гектар шэнэ газар ашаглалгада оруулагдаа. 207 мянган гектар бэлшээри уһалууритай болгогдоо. Малай фермэнүүдтэ, хүдөө тосхонуудта мянга гаран худаг үрэмдэгдэжэ, уһа гаргагдаа. Мүн 43 мянган гектар намаг газар хатаагдаа. Тиигэжэ урда тээхи табан жэлэйхидэ орбол, барилгын-монтажна хүдэлмэриин хэмжээн хоёр дахин ехэ болоо.

Манай трестын хэдэн мянган механизаторнууд, гидромелиораторнууд шэн зоригтойгоор ажаллажа гараа. Тэдэнэрэй дундаһаа Түнхэнэй нүүдэл оньһожоруулагдамал колонно эрхимлээ.

Шэнэ табан жэлдэ бидэнэрэй урда бүри ехэ зорилго табигдана. Бүхыдөө энэ үедэ 80 миллион түхэригэй хүдэлмэри хэгдэхэ юм. Ерэхэ жэлнүүдтэ 20 мянган гектар намаг газар хатаагдаха, 10 мянган гектар шэнээр уһалагдадаг болохо, 500 мянган гектар хуурай бэлшээри уһалууритай болгогдохоор хараалагданхай.

Манай республика дотор уһалууриин газар үргэдхэхэ талаар айхабтар ехэ арга боломжонууд бии. Мүнөө үедэ бидэнэр жэжэ гол горхонуудые уһалуурида хэрэглэхэ гэжэ оролдонобди. Тиин Баргажан, Сэлэнгэ, Зэдэ, Сүхэ, Химнэ гэхэ мэтын гол мүрэн үшөөл ашаглагдажа захалагдаагүй байна ха юм. Эдэ голнуудһаа уһа һорожо гаргаха арга бии. Мүнөө үедэ Сэлэнгэ мүрэн дээрэ тиимэ хоёрдохи станци баригдажа байна.

Уһалууриин томо барилгануудые хэхэ гэхэдэ, проект зохёохо хүдэлмэри гэдэргэ татадаг. Мүнөө үедэ хэхэ хүдэлмэриимнай миил 60 процентнь проектээр хангагданхай.

## ГҮРЭНДӨӨ—ЭРХИМ ПРОДУКЦИ

**Р. С. БАДМАЕВ,**
**Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ**

Эрхим шанартай эдеэ хоолой зүйлнүүдые гүрэндөө ехээр худалдаһанай ашаар һүүлэй жэлнүүдтэ колхозой жасада олзо доход, илангаяа сэбэр ашаг олзо ехээр оруулагдана.

Жэшээлбэл, 1965 ондо ажахымнай бүхыдөө 560 мянган түхэригэй доход оруулһан һаа, нёдондо тэрэнээ 1,4 миллиондо хүргөө. Гансахан түсэбһөө гадуур, дээгүүр сэнгээр эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдаһанай ашаар нёдондо 240 мянган түхэригэй ашаг олзо оруулаабди.

Зай хараял даа. Үнгэрэгшэ жэлдэ хонин бүхэниие 42 килограмм, ухэрнүүдые түс бүридэнь 330 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэйгээр худалдаабди. Тиихэдэ эрьенүүдые 50—50 килограмм шэгнүүртэй болгоод тушаахадамнай түс бүридөө 103 түхэригтэ хүрөө. Шахамал гахай бүхэниие 120 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэйгээр худалданабди. Хэрбээ мүнөө ухэр бүхэниие 350 килограмм шэгнүүртэй, тарган болгожо худалдахада 650—700 түхэригтэ хүрэдэг һаа, саашадаа тэдэниие түс бүридэнь 400 килограмм шэгнүүртэйгээр худалдаа һаамнай, 1.000 түхэригтэ хүрэхэ байна.

Ондоогор хэлэбэл, бүхы ухэр малаа мяхалиг томо, тарган болгожо худалдахамнай, гүрэндэшье эрхим шанартай мяхан ехэ үгтэхэ, ажахыдашье ашаг олзо ехэтэй байха.

## *Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ*

### РЕСПУБЛИКЫН ПРОМЫШЛЕННОСТИИН, БАРИЛГЫН, ТРАНСПОРТЫН, ХЭЛХЕЭ ХОЛБООНОЙ, ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ БА АЖАЛШАДАЙ ХЭРЭГЛЭМЖЭ ХАНГАДАГ ЭМХИ ЗУРГААНУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Социалис мүрысөөндэ эрхим үрэ дүн түйлаһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха гэбэл:

**Асалханова** Тамара Максимовнае—Мухар-Шэбэрэй аймагай Түгнын совхозрабкоопой магазиниие даагша.

**Бабинцев** Георгий Леонтьевичые—Кабанскын аймагай Тимлюйн цементын заводой эрьелдэдэг пеэшэнгэй машинист

**Батурин** Вениамин Яковлевичые—Прибайкалиин аймагай Итанциин леспромхозой бага комплексно бригадын бригадир.

**Белобородов** Георгий Никифоровичые—Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй дэргэдэхи автомобильна харгы барилгын ба заһабарилгын управлениин Улаан-Үдын авто-харгын линейнэ управлениин начальник.

**Бушков** Иван Степановичые—«Бурятремстрой» трестын заһабарилга-барилгын управлениин дархан.

**Варфоломеев** Николай Федоровичые—Улаан-Үдын авиационно заводой инженер-конструктор.

**Гальперова** Галина Ивановнае—Улаан-Үдын горпищеторгын 10-дахи магазинай таһагые даагша.

**Горчаков** Николай Николаевичые—«Буржелезобетон» нэгэдэлэй үйлэдбэриин 4-дэхи филиалай цехэй начальник.

**Гуров** Алексей Николаевичые—Улаан-Үдын авиа предприятиин вертолёдой командир.

**Дармаев** Мунко Балжиновичые—«Иркутсклесстрой» трестын Баргажанай барилга-хабсаралгын управлениин дархан.

**Измайлов** Борис Григорьевичые—Улаан-Үдын шэлэй заводой машинно-ванна цехэй машинист.

**Ильина** Раиса Ивановнае—Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин ОРС-ын 7-дохи столовын тогоошон.

**Калашников** Павел Александровичые — Буряадай «Межколхозстрой» нэгэдэлэй Загарайн барилгын организациин тракторист.

**Камаев** Василий Петровичые—Улаан-Үдын вагонно депогой слесарь.

**Камышенцев** Константин Николаевичые—Захааминай аймагай Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай комплексно бригадын бригадир.

**Ковалев** Петр Ивановичые — Буряадай транспортна управлениин 1-дэхи пассажирска автотранспортна предприятиин жолоошон.

**Кольцов** Василий Вуколовичые—Галуута-Нуурай ГРЭС-эй барилгын управлениин главна инженер.

**Коротков** Владимир Михайловичые—Буряадай геологоуправлениин түбэй геологическа экспедициин ханааб малтагша.

**Кушнарев** Кондратий Фадеевичые—Улаан-Үдын прибор-бүтээлгын заводой слесарь.

**Логинов** Алексей Константиновичые—Буряадай АССР-эй ажалшадай эрилтэ хангадаг министерствын заһабарилга-барилгын управлениин дархан.

**Можаров** Валерий Спиридоновичые—Галуута-Нуурай шахтоуправлениин комплексно бригадын бригадир.

**Потапова** Антонина Игнатьевнае—Буряадай АССР-эй Хэлхеэ холбооной управлениин Улаан-Үдын телеграфно-телефонно станциин телеграфистка.

**Савельева** Евгения Алексеевнае—Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикын бүд нэхэгшэ.

**Сальцев** Александр Илларионовичые—Улаан-Үдын локомотивна депогой машинист.

**Сахирова** Софья Семёновнае—Улаан-Үдын оёдолой «Индпошив» нэгэдэлэй 10-дахи ательегэй мастер.

**Скуратов** Степан Георгиевичые—Улаан-Үдын ноoһо сэбэрлэдэг фабрикын угаадаг, хатаадаг үйлэдбэриин начальник.

**Темников** Иван Афанасьевичые—Кабанскын загаһанай заводой загаһа баригшадай бригадын бригадир.

**Титов** Валерий Федоровичые—Улаан-Үдын Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой ахалагша инженер-технолог.

**Трофимова** Галина Артемовнае—СССР-эй ой модоной ба модо болбосоруулдаг промышленностиин УРС-ын Шулуутайн ОРС-ын столовын тогоошон.

**Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.**

**Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.**

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1971 оной январиин 29.

## АШАГТАЙ ҺАЛБАРИ

**А. И. ХМЕЛЕВ, Кабанскын совхозой директор.**

Ажахыдаа нугаһа үсхэбэрилжэ эхилһээр арбаад жэл боложо байнабди. Илангаяа һүүлэй табан жэлэй туршада энэ һалбаримнай бүришье хурдан түргэнөөр хүгжөө. Хэрбээ табан жэлэй саана нугаһан бүхэниие 1,7 килограмм шэгнүүртэйгээр тушаадаг байһан һаа, мүнөө тэдэнээ 2,3 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэйгээр тушаанабди.

Үнгэрэгшэ жэлдэ совхозой гүрэндэ тушааһан бүхы 22 мянган центнер мяханай 16,3 мянган центнерынь нугаһанай мяхан болоно. Энэ үе соо шубуу үсхэбэрилгын ашаг олзошье эли бодо ехэ болоо. Мүнөө совхоздо абтаһан нугаһанай мяханай центнер бүхэнэй өөрынь үнэ сэн 80 түхэригтэ болоно гэхэ гү, али шубуунай мяханай центнер бүхэнһөө дала-наян түхэригэй сэбэр ашаг олзо оруулагдана.

Тиигэжэ нёдондо бүхыдөө 1,9 миллион түхэригэй сэбэр ашаг олзо абаабди. Мүн ажахымнай эдеэ хоолой бүхы зүйлнүүдые гүрэндэ тушааха табан жэлэйнгээ түсэбые 4 жэл соо дүүргээ һэн.

Манай совхозые имагтал нугаһа үсхэбэрилдэг мэргэжэлтэй ажахы гэжэ зариман һанажа болохо. Үнэндөө даншье тиимэ бэшэ. Харыт даа. Үнгэрһэн жэлдэ 22 мянган центнер мяханһаа гадна, ажахымнай гүрэндөө 41 мянган центнер һү, 20 мянган центнер хартаабха, 900 тонно овощ тушаагаа юм.

Иигээд ерэхэдээ нугаһан, бусад һалбаринуудтамнай ямаршье һаад хэнэгүй, харин мяха ехээр үйлэдбэрилхэдэ горитойхон туһа нэмэри боложо үгэнэ бшуу.

# Толи

**Энэ хуудаhандамнай уншагты:**

- *Эрдэмтын аяншалгаhаа.*
- Шэнэ шүлэгэй шэнхинээн,
- Элдэб hонин.



# Хужартын домог

Арбай-Хээрэhээ Хужартын сомон хүрэтэр «газигаар» хэды час соо ябаа hэмди.

«Хужарта» гэжэ нэрэ юунhээ удхатайб гэжэ гансата мэдэхээр гүб даа. Тэрэ удхань нэрэдээ шэнгэнхэй гэжэ абаhаар hанахаш. Теэд зарим нютагай нэрэ удхатаяа ямаршье холбоогүй байдаг. Жэшээнь, «Аршаанта» гү, али «Мангирта» гэжэ нютагуудта ерэхэдэш, аршааншье, мангиршье байхагүй.

Харин Хужартада одоо хужарhаа элбэг юумэн үгы шэнги. Хужар болон элдэб минеральна бодостой аршаан, булагууд элбэг.

Хужартада ерэhэн лэ хүн Чонхулай гэжэ хада дээрэ hархайн зогсоhон бугын дүрсэ обёорхо. Хүлнүүдээ шангаар тулгалан зогсоhон, hайхан бэетэй тэрэ бугын дүрсэ амиды мэтээр харагдаха. Нютагай зон тэрээн тухай нэгэ hонин домог намда хөөрэжэ үгөө hэн.

...Гурбан зуугаад жэлэй саана болоhон ушар юм гэхэ. Чонхулай гэжэ ангуушан нэгэ бугые харбажа шархатуулаад, тэрэнээ намнажа ябаба ха. Удааншье намнаба. Шархатаhан амитан шуhаяа адхаруулжа ябаад, ангуушанhаа тэрьелхэдээ, шадалыньшье буурантаа hэн ха. Тиигэжэ ябаhаар. буга ябаха тэнхээгээ барагдан унашаба. Теэд Чонхулайшье эсээ. «Буга намhаа тэрьедэжэ ошохоо болибо гээшэ,—гэжэ ангуушан сэдьхэлээ хананганяар hанаба.—Нэгэ бага hууhа тамхилжа амарха юм байна...» Эсэhэн ангуушан шулуун дээрэ hуухалаараа, үргэhэндөө диилдэжэ hажаба. Тэрэ hамбаандань үнөөхи буга хажуугаарнь харьялан урдажа байhан горхондо мүлхижэ дүтэлөөд, уhалба, hүүлдэнь бүхы бэеэрээ уhа руу орожо хэбтэбэ.

Чойнхулай удааншье hажаагүй. Нюдэеэ нээгээд харан гэhээнь—оо, зайлуул!—үнөөхи буга нь хүл дээрээ бодоод, харбаhан годли мэтээр хада руу шуумайгаад ябашоо юм hэн ха...

Тиигэжэ арад зон эндэ уhанай эмтэй домтойе мэдэhэн түүхэтэй.

Арадай засагай илаhан хойно Хужартада аргаламжын ба амаралтын байшангууд баригдаа юм. Тиигэжэ Хужартын аршаан гансашье Монголдоо бэшэ, мүн хилын саанашье сууда гараhан юм. Амарhан хүнүүдэй hанамжаяа бэшэдэг дэбтэр ирахада. Хужартын аршаанииие магтан hайхашааhан үгэнүүд ород, англи, немец, япон, араб болон бусадшье олон үндэhэ яhатанай хэлэн дээрэ бэшээтэй байдаг. Олон хүн hугын таягтай ерэhэн аад, эдэгэжэ, өөрынгөө хүлөөр гаража ошодог ушарнууд олон.

Хужартын ахамад эмшэнтэй хөөрэлдэхэдэ, санатори 1939 ондо баригдаhан, тэрэниие бии болгохо хэрэгтэ совет врач Виноградов үүргэтэй гэжэ мэдээб. Торходо ородог, шабараар шабадаг, мүн зайн галаар, элдэб элшээр шаража аргалдаг—иимэ гурбан таhаг тэрэ санаторидо бии.

Эмшэлдэг сагаан байшанда дүтэлхэдэш, сероводородой үнэр г у т а а д, үжэнхэй үндэгэнэй үнэртэл. hөөл аягүй шэнги байhан аад, hүүлдэ хамар дадажа. ойлгогдохоошье болишохо даа.

— Эдээхэн бишыхан торхонууд (ванна) уhаар дүүргэгдэхэ. —гэжэ ахамад эмшэн Авармид ойлгуулна.—Уhанай халуун, хүйтэниинь элдэб байха. Үбшэнтэн торхо соо арбаад минута, мүн дээшэшье hуужа болохо юм—ямар үбшэнтэйб. тэрээнhээ дулдыдаха. Шабараар шабажа аргалдаг таhагнай арбан зургаан кабинедтэй. Хужартын шабар бүридэлөөрөө эрхимүүдэй нэгэн гэжэ тоологдодог. Үе мүсын, нервын ба бусадшье үбшэнүүдые аргалдагбди. Нэгэ ээлжээндэ 400—500 хүн манда ерэдэг. Арадай хубисхалай ветерануүд, малшад, хүдэлмэришэд, алба хаагшад манда ерэжэ, бэеэ заhадаг, аргалуулдаг...

## Замай тэмдэглэлhээ

Ахамад эмшэн Авармид тон [illegible] руу зантай хүн. Тэрэ нү[illegible] Хужартада 1947 онhоо хүдэл[illegible] Монголой гүрэнэй университе[illegible]дые түрүүн дүүргэгшэдэй нэгэ[illegible] Олон жэлдэ хүдэлжэ, нилээн [illegible] адаглалга хэhэн ааб даа. Тэрэ[illegible] нэйнгээ үндэhөөр диссертаци б[illegible]шэжэ—хамгаалаа. Тэрэнь иимэ те[illegible]мээр бэшэгдээ юм: «Арhанай үбшэнүүдые аргалха талаар Ху[illegible]жартын аршаан булагуудай эм[illegible]шэлэлгын шэнжэ шанар тухай».

Монгол эрдэмтын адаглал[illegible] зүйлнүүдээр хилын саадахи дер[illegible]матологууд (арhанай үбшэ аргал[illegible]даг мэргэжэлтэд) угаа ехээр hо[illegible]нирходог юм гэлсэдэг. Энэ ха[illegible] даа гүнзэгы удхатай ушар гээш[illegible]ха юм даа. Арадай хубисхалай ашаар Монголдо өөрын мэргэжэл[illegible]тэд бэлдэгдэжэ, тэдэнэй түйлал[illegible]тануудай суурян бүхы дэлхэй дээрэ суурхажа байхадаа hайхан гээшэл даа!..

**Н. КОЧЕШКОВ.**

**Декабрист М. А. Бестужевай наhа бараhаар 100 жэлэй ойдо**

# «УЛААН НАРАН»

*Декабрист Михаил Александрович Бестужевай наhа бараhаар зуун жэл энэ жэлдэ гүйсэхэнь. Тэрэнэй ажабайдал, революционно ажал ябуулга манай Буряад оронтой нягта холбоотой юм. Бүлэг декабристнуудтай хамта Московско гвардейскэ полк ударидажа, Сенатска талмайда бултанhаа урид гараhан байна. Тиигэжэ Россин түүхын хүгжэлтэдэ революционно бүhалгаанай hабагша татагдаhан намтартай.*

*Хэнэйшье мэдэhээр, декабрьска восстани хэрзэгы муухайгаар дарагдаа hэм шуу. Декабристнуудай олонхинь ходын Сибирь сүлэгдэжэ, түрмэ шоронгуудта хаагдаhан юм. Тиигэжэ Нэршүүгэй уурхайнуудта, Петровскын заводто тэдэнэр хүдэлhэн. Тиихэдэ Михаил Александрович Николай гэжэ дүү хүбүүнтэйнгээ хамта Новоселенгинск hуурида ажаhуухаар сүлэгдэhэн юм.*

*Эндэ байха үедөө тэдэнэр сэгнэшэгүй ехэ юумэ хэhэн: нютаг зониие эрдэм номдо hургаха, хизаар нютаг шэнжэлхэ талаар ами бэеэ хайрлангүй хүдэлhэн, түйлаhан байна.*

*Хэрбээ Хяагтын музейдэ ороо hаа, М. А. Бестужевай хэhэн хоёр мөөртэй тэргэ харахат. Хадын харгыда иимэ тэргэ ехэ таарадаг байгаа. Гадна буряад үхибүүдые уран дарханай мэргэжэлдэ hургагша бэлэй. Сэхыень хэлэхэдэ, декабристын хэжэ, урлажа шадахагүй юумэн үгы байhан. Богонихон болзорто хүдөө ажахытай танилсаад, ёhотой таряашан шэнги овощ таридаг, ороохо таряа ургуулдаг, мал үдхэдэг боложо, нютаг зониие ехэтэ гайхуулhан гэхэ.*

*«Хяагтын хуудаhан» гэжэ газетэдэ статьянуудаа толилуулдаг, нютагай журналистнуудта туhатай зүбшэл заабари үгэдэг байhан. Хяагтын ород-монгол hургуулида hуралсадаг буряад үхибүүдые ходс дэмжэжэ, тон хэрэгтэй номуудаар хангадаг байhан гэхэ. Буряадай АССР-эй гүрэнэй архивта мүнөө гурбан ном хадагалаатай. Хоёр номойнь автор декабрист М. А. Бестужев-Марлинский юм. Тэндэнь түүжэ болон рассказууд хабсаргагданхай. Гурбадахинь Вальтер Скотт гэжэ уран зохёолшын «Айвенго» гэжэ роман болоно. Тэдэ номуудые М. А. Бестужев Хяагтын ород-монгол hургуулида hуралсажа байhан буряад хүбүүндэ зорюута бэлэглэhэн байна. Энээниинь декабристын автограф эли бодо гэршэлнэ.*

*«М. А. Бестужев урлахадаа илангаяа бэрхэ, ёhотой мастер байhан юм. Ямаршье орёо нарин юумэ хүнгэхэнөөр хэжэрхидэг hэн. Нютагай үхибүүдые ном сударта hургаха талаар ехэ юумэ хэhэн. Декабристын ашаар Батушка Отхонов гэжэ буряад хүбүүн hургуулитай болоhон юм» гэжэ Ж. Анаевагай дурасхаал тэмдэгтэ бэшээтэй.*

*Буряад оронhоо бусахадаашье (1867 он) М. А. Бестужев орон нютагыемнай мартаагүй, сэдьхэлэй эгээн hайхан үгэнүүдые Буряад нютагта, буряад арадта зорюулhан юм. Тиимэhээ манай буряадууд тэрэниие «Улаан наран» гэжэ дэмы нэрлээгүй.*

**Д. НОМИНОВ,**
**М. Н. Хангаловай нэрэмжэтэ хизаар ороноо шэнжэлхэ музейн хүдэлмэрилэгшэ.**

*Алексей БАДАЕВ*

# НАЙМАН МҮРТЭЙ ШҮЛЭГҮҮД

Улаан наранай дурата дурагүйгөөр хоргодоходо
Ута hүүдэрнүүд, гайхамшаг үзэгдэлнүүдтэл,
тунана.
Сэнхир уняарнуудай үе—боро хараан болоходо
Сэгээ hүөөр, аргалаар сэлгеэ hэбшээн енхилнэ.
Ошожо ябаа наhаяа дурсахадаш уярмаар.
Ори гансаараа би бодолгото болон hуунаб.
Улаан нарандал боро хараа туяаруулмаар
Уладта туhатай юумэ хээ гүш? гэжэ асуунаб.

* * *

Аршаанай уларил үдэртөө арба дахин хубилдаг—
Араhааш бороон сүршэхэ, урдахи тала наратайл.
Аляа инагай абари зан, уларил мэтэ,
хубилдаг —
Аяглан наадажа байтараа, гэнтэ урбахадаа
харатайл.
Тогтууригүй уларилыень сэдьхэлээрээ хараажа
ябааш hаа,
Хойто нажартаа хүнүүд ерээд лэ баhал байха!
Басаганай абари зангые хэды тэсэжэ ядааш hаа,
Баарhан тэрээндэ дурлашоод, баранаа мартажа
байха.

* * *

Хамагhаа түрүүлжэ хабаяа харуулха гэhэн
морин
Хахад харгыда эсэжэ харатай унажашье болохо.
Хүсэеэ гамнажа нүгөөдэнь замдаа яаралгүи
зорин,
Хүсэhэндөө хэзээдэш хүрэжэ, магтаал соло
олохо.
Бодото дуран гээшэ—ханилhан зүрхэдэй
урилдаан.
Одото наhанай зам уташье, шэрүүншье зайтай.
Нангин сэдьхэлээ дундаруулангүй гар гараа
барисалдаад,
Наhанайнгаа зурлаада нэгэ зэргэ хүрэхэнь
гайтай.

# Үхибүүдэй ехэ баяр

*Фоторепортаж*

hаяхан Улаан-Үдын Ленинэй орденто ЛВРЗ хүдэлмэришэ д э й н г е о үхибүүдтэ шэнэ библиотекэ түхеэржэ бэлэглэбэ. Тэрэнэй түрүүшынхиеэ үүдээ нээлгэ ехэ баяр болоо.

ЛВРЗ-гэй хүүгэдэй библиотекэ анхан профсоюзна библиотекын нэгэ булангдахана байдаг hэн. Мүнөө тэрэ Комсомольско үйлсөөр оршодог табан дабхартай томо гэрэй нэгэдэхи дабхарые эзэлээ. Хэрэгтэй бүхы түхеэрэлгэнүүдыень модельнэ цехэй м а с т е р А. У. Горячкинай хүтэлбэри доро хүдэлмэришэд библиотекэдэ бэелүүлээ.

Библиотек а р ь н у у д Ф. Я. Коваленко, Т. С. Капустина гэгшэд уншагшадтаа номуудые үгэжэ эхилбэ.

Иигэжэ ЛВРЗ-гэй хүдэлмэришэд үхибүүдээ ехэ баярлуулба.

**А. ИСТОМИН.**

hонирхолтой ном. Библиотекын уншалгын таhагта.

АВТОРАЙ фото.

# БАЙГААЛИИН ТААБАРИНУУД

* * *

*Үдэшэ боложо байба. Агнуурнhаа бусажа ябабаб. Балай ехэ hэргылнэшьегүйб. Үдэртөө ябажа эсэhэн тула газараа хороохо гэжэл оролдоноб.*

*Гэнтэ харан гэhээмни, урдам гүрөөhэн! Энээхэн субасаар тэсэнэй голдо, хужарта ородогые мэдэхэ байгааб. Буудажархиха ёhотой хүн аад, гайханги байнаб, ажагланаб тэрэниие. Тэрэмнишье минии урдаhаа хоёр нюдөө бэлтылгэнхэй.*

*Минии ябаадхихалаар, саашаа харайба. Табяад метр ошоод, hөөргөө харан зогсобо. Минии дүтэлхэ шэнги болоходо, тэрэ хажуу тээшээ hүрэжэ харгыhаа гарашаба.*

*Ойлгоходом, би энэ гүрөөhэнэй хужарта ошодог зүргэдэнь ороhон байгааб. Тэрэ гушаад алхам холохон байжа минии үнгэрхые хүлеэгээд, саашалhан хойном, дахин зүргэдөө оробо.*

*Иигэжэ хүниие харан сасуу гүрөөhэнэй оро хяраагүй гүйжэ арилангүй. ангуушанда дүтэ үлэхыень түрүүшынхиеэ үзөөб. Али хүнhөө айхые мэдэхэгүй, доро зүрхэтэй ан байгаа гү?*

*Тиимэшье бэшэ байгаал даа. Үдэшэ, харанхы боложо эхилхэ үгэр ан гээшэ юрэ айхаа болидог, доро зүрхэтэй болодог тиимэ нэгэ шэнжэтэй байгаа бшуу. Тэрэниень би энэ мүнөө үзэбэ ха юмбиб.*

* * *

*Шононуудай нэгэтэ олоороо үргөөл хэжэ агнахыень хараад гайхаhан хүм. Хүнүүдhээ нэгэшье дортохогүй hанаамгайнууд байгаа бэлэй.*

*Түбхын түрүүн удамаршань бэе бэеhээ хорёод метр зайтайгаар нүхэдөө hубарюулан үлөөнэ. Тиигээд удааншьегүй энэ үлхөөгэй хоёр захынхид урагшаа, улилдан [illegible] райгаадхиха юм. Минии [illegible] hаар байтар, тэдэнэй энэ хүрээ[illegible] дэнь нэгэ гүрөөhэн баригда[illegible] hэн. Нюдэ сабшаха зуура тэр[illegible] hээ юуншье үлөөгүй бэлэй.*

*Шоно садахые мэдэдэггүй гэ[illegible] хэлсэдэг, айлда, ниитын ма[illegible] ородог болоо hэн. Тиихэдэнь [illegible] дэ, хотоной бүhэтэйшүүл тэдэ[illegible] үргөөл хэбэбди. Баригдаха [illegible] бэшэ. Удамаршань үнэхөөр[illegible] «хүгшэн шоно» байгаа. Тииг[illegible] шье нэгэ бэрхэ ангуушанай [illegible] хаанда орошоо бэлэй. Энээ[illegible] hүүлээр тэрэ hүрэг арьяатад бр[illegible] гөөрөө харагдахаа болёо hэн.*

* * *

*Үглөөнэй жабар шэхэ жэм[illegible] лэдэг болоод байба. Холын [illegible] лэнүүдэй орой мүнгэн дүүж[illegible] хушагданхай. Энэмнай hуу[illegible] саhан.*

*Нэгэтэ тиимэ үглөөгүүр би [illegible] нажа гарабаб. Үглөөнэй нара[illegible] үе hэн. Ойhоо гараад холо[illegible] ошоодүй ябатарни, саhан эхил[illegible] нэгэ хэды болоод лэ сэсэгх[illegible] дайралдадаг болобо. Дун са[illegible] саhан дээрэ сэсэгүүд! Гайха[illegible] байба. Модоной набшаhадшье [illegible] унанхайл, ногооншье шарланх[illegible] Тиихэдэнь эдээхэн сэсэгүүд с[illegible] оршолонтой тэмсэжэ байна...*

*Гайхаhандаа ажаглан хара[illegible] Хирганудаа адхаад байhан [illegible] тэниилгэжэ эхилдэгтэ адляар тэ[illegible] сэсэгүүдни дэльбэхэнүүдээ тэни[illegible] гэн, задаржа байба. Досооhо[illegible] ууралхан гарана.*

*Энэл даа тайлбаринь! Нара[illegible] гэрэлдэ игаан тэниижэ, дулаа [illegible] соогоо абаад, үдэшэ болохо[illegible] дэльбэнүүдээ хумижа, дулаа[illegible] досоогоо хаагаад, хүйтэн hү[illegible] үшөө богони хадань тэсэжэ ба[illegible] бшуу. hүниин ута болоходо, тэ[illegible] сэсэгүүдэй хүлдэхэнь мэдээж[illegible]*

**М. БАРАНОВ.**

# ЭЖЫН ЗААБАРИ

## Үнэн болоhон ушар

Хадаар набтар Яруунаhаа
Хадаар үндэр Захаамин
Хадамда гараба Хандама.
Арбаад hара үнгэргеэд,
Айлшаар гэртээ ерэхэдээ
Хандама ехээр гайхажа,
Хаймадан хараба хадануудаа.
Байжа байтараа эжыhээ
Басаган hураба нээрээhээ:
«Тойроhон бүхы хаданууднай
Томонууд, үндэрнүүд бэшэ
hэн гү?
Холош, набтарш юумэндэл
Ходо hанагдаад hаланагүй»
Эжынь зөөлэн уриханаар
Энеэбхилэн басагаа шэртэжэ,
Эльбэн өөгшөөн хэлэбэ:
«Эжы, абынш, шиннишье
Эхэ нютагай хадануудl
Багаш, холош болоогүй,
Байhан хэбээ алдаагүй.
Харин шинии толгой соо
Харийн үндэр хадануудай
Шэнжэ, нүлөө, түхэлынь
Шэнгэн ороод худхуулаа.
Уняар татан сэнхииhэн
Ужам hайхан Яруунаяа,
Үрэ бэеынгээ үдэхэ
Үрэжэлтэ hайхан Захаамин[illegible]
Байгал далайн гүнзэгые,
Байдалай мянган шэнжые—
Байhан юумые байhан соон[illegible]
Багтаажа hура ухаандаа.

**Ш. НИМБУЕВ.**

# Хилын гаанаhаа

*Телефон • Телеграф • Радио*

## АНДЖЕЛА ДЭВИСЫЕ СҮЛӨӨЛХЫН ТҮЛӨӨ

УЛААН-БААТАР. «Анджела Дэвисhээ бузар гараа холодуулагты!», «Американ коммунисткые сүлөөлэгты!» гэhэн лозунг доро үргэн ехэ хүдэлөөн Монголой предприятинууд дээрэ, эмхи зургаануудта, hуралсалай газарнуудта дэлгэрбэ.

Арадуудай тэгшэ эрхын, сүлөөгэй түлөө эрэлхэг зоригтой тэмсэлшые зобоохоёо болихо гэhэн шанга эрилтэтэй телеграмма Сан-Рафель гэжэ Калифорниин городой суудэй засагаархидта монгол эмэгтэйшүүлэй комитет Америкын эрэлхэг зоригтой басаганай түрэhэн үдэр ябуулба.

БЕРЛИН. Америкын хатуу зоригто патриотка Анджела Дэвистэй hаналаа нэгэдэлгын олон зоной митинг Берлиндэ болобо.

БОНН. «Немец социалис хүдэлмэришэн залуушуул» гэhэн эмхиин правлени түрэhэн үдэртэйнь дашарамдуулан Анджела Дэвистэ амаршалгын телеграмма ябуулба.

КАРАКАС. Негрнүүдэй гражданска эрхын түлөө эрид зоригто тэмсэлшэ Анджела Дэвистэй hаналаа нэгэдэжэ байhанаа Венесуэлын медицинскэ федераци элирхэйлэн мэдүүлбэ.

## Шэнэ угсагаатан олдобо

РИО-де-ЖАНЕЙРО. (ТАСС). Энээнэй урда тээ харагдаа дуулдаагүй сагаан шарайтай индеецүүдэй угсагаатан Амазонка штадай бүшэмэг бүтүү ой соо олдобо. «Жорнал де Бразил» гэжэ газетын мэдээсэhэнэй ёhоор, энэ районниие шэнжэлhэн Бразилиин индеецүүдэй национальна жаса гэжэ эмхиин түлөөлэгшэд иигэжэ мэдүүлбэ: Бакажа гэжэ голой эрьеэр индеецүүдэй хэдэн hуурин газарнуудые үдхэн шэрэнги соо олобобди, тэдэ hуурин газарнууд карта дээрэ оруулагдаагүй байшоо. Тэндэнь индеецүүд ажаhуудаг байба. Нэгэ тосхондо 80 гаран хүнтэй ушарба, тоолоод үзэхэдэнь, тэрэ угсагаатан бүхыдөө 500-гаад хүн тоологдоhон байба. Гансал эрэ хүнүүдынь шэнжэлэгшэдтэ харагдаhан, теэд хожом мэдэхэдэ, эхэнэрнүүдээ, бага үхибүүдээ тон нягтаар нюудаг байба. Эрэшүүлынь—сагаан шарайтай, набтар бэетэйнүүд, бүдүүнүүд. шара hахалтайнууд. Тэдэнэр ондоо ямаршье хубсаhагүй, минил алабшатай ябадаг байба.

Тэдэ индеецүүд бүдүүлиг эд хэрэгсэл шабарhаа бүтээдэг, агнууриин зэбсэг шулуугаар хэдэг, хүдөө ажалай зарим тоног дархалдаг байна. Тэдэнэр кукуруза, маниока, хара перец, газарай hамар гэр шадараа тарижа эдидэг.

Дэлхэй дээрэ мэдээжэ болоhон индеецүүдэй нэгэшье угсагаатанай хэлэтэй тэдэ индеецүүдэй хэлэн адли бэшэ. Сагаан шарайтай индеецүүдэй «Нижние Ассурини» гэжэ нэрэтэй нютагта ажаhуудаг байhан туладань тэрэ нютагайнь нэрээр тэдэниие эрдэмтэд нэрлэбэ.

Шэнжэлэгшэдэй ошоходонь, тэндэхи индеецүүд ехэ элдин hайнаар угтаhан байнад.

## Куба—нэлэнхы дээрээ үзэг бэшэг мэдэхэ орон

ГАВАНА. (ТАСС). Арадай засагай оршожо байгаа он жэлнүүдтэ Куба болбол нэлэнхы дээрээ үзэг бэшэг мэдэхэ орон болобо. Гансал эхин hургуулинуудта 1.500 мянга гаран hурагшад hуралсана. Тэрэнь түрүүшын жэлнүүдэйхиhээ 1 миллионоор үлүү гарана.

## У ТАНИИЕ ЗАНАБА

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Уласхоорондын эрхын докторой хүндэтэ нэрэ зэргэ ООН-ой Генеральна секретарь У Танда олгоhоной баяр ёhололдо байлсахаяа Флорида штадай Майамиин университедтэ тэрэнэй ошоод байхадань, «алахамнай» гэhэн анонимна нюуса бэшэг үлэ мэдэгдэхэ хүнүүд тэрээндэ ябуулhан байгаа.

ООН-ой дэргэдэхи хэдэн ороной түлөөлэлгэтэ зургаануудта, тэдэнэй дипломатическа сотрудниигуудта харша хорото ябуулга хэдэн удаа ябуулhанай hүүлээр тиигэжэ занаhан байба.

## ИЗРАИЛИИН БУЛИМТАРАГШАДАЙ ГЭМТЭ ҮЙЛЭ ХЭРЭГҮҮД

РИМ. (ТАСС). Газын районой амгалан арад зондо эсэргүү гэмтэ үйлэ хэрэг Израилиин булимтарагшадай хэжэ байhан тухай, хүн зониие олоорнь арестовалжа, алажа байhан тухай мэдээсэлнүүд Израильhаа орожо үргэлжэлhөөр.

Арестовалhан зоноо зэрлиг муухайгаар алхина, «асуултыень» абахадаа, тамалжа зобооно.

Солдадууд энхэ тайбан зоной гэрнүүдтэ гүйжэ ороод, тэдэниие элдэбээр доромжолон нэгжэнэ, эрэшүүлэй, эхэнэрнүүдэй хубсаhые нюсэгэлэн тайлуулжа, тэдэнэй зөөри зөөшыень үгы хэнэ.

Түрмэдэ хүнэй багтахаяа болиhэн дээрэhээнь Израилиин засагаархид концентрационно үшөө гурбан лагерь бии болгобо.

Түрэлхидынь арестовалагдаhан эхэнэрнүүдые, үхибүүдые байлгаха концлагерь Синайска хахад аралай уhагүй элhэн губида мүнөө үедэ баригдажа байнхай.

## Ажал ба капитал

ОТТАВА. Правительствын экономическа политикые, социальна буруу байдалые, хүдэлмэригүйдэлгые буруушааhан жагсаал ба митингнүүд Канадын бүхы томо городуудта болобо.

Канадын экономическа соведэй мэдээгээр, ороной 5 миллион шахуу, хүн зонойнь дүрбэнэй нэгэ хубинь, ядуу тулюур байдалтай хахад миллионhоо үлүү хүн зон ажал хүдэлмэригүй.

МАДРИД. Наварра гэжэ испан провинциин элдэб предприятинуудай 3 мянга гаран ажалшад салин хүлhэ нэмэхэ эрилтэ табижа, ажалаа зогсообо.

БУЭНОС-АЙРЕС. Аргентинын олон городто забастовконууд боложо байнхай. Мяханай, загаhанай, тамхинай бензинэй болон бусад эд бараанай үнэ сэнгыень дээшэлүүлhые буруушаан, тэдэнэр забастовко хэнэ.

## Неонацистнууд зоргоороо аашална

БОНН. (ТАСС). Германиин Коммунис партида эсэргүү терророй актнуудые Баруун Германиин неонацистнууд хэжэ үргэлжэлhөөр. Рурай промышленна центрнүүдэй нэгэндэнь — Крефельддэ Германиин Компартиин районно эмхиин байшангые тэдэнэр галдаба.

Германиин Компартиин «Унзере цайт» газетын редакциин Гамбургдахи таhагай байшангые тэhэлхэ гэжэ тэрээнэй урда тээхэнэ неонацистнууд hэдэhэн байгаа.

Эдэ бүхы хорото ябуулганууддтайнь дашарамдуулан, Германиин Компартиин Рейнланд-Вестфалиин эмхиин правлени террорис тэдэ ябуулгануудыень эрид буруушаагаа, мүн ФРГ-гэй засагаархидай хэмжээ абангүй hуужа байдагыень буруушаан тэмдэглэhэн байна.

## Фридхейм гэгшын мэдүүлгэ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Пномпениин аэропортдо партизануудай үнгэрэгшэ неделидэ добтолходонь үгы хэгдэhэн самолёт ба вертолёдуудай орондо ондоо самолёт, вертолёдуудые Лон Нолой правительствада США үгэхэ юм гэжэ Пентагоной түлөөлэгшэ Фридхейм мэдүүлбэ.

# ОРОН ДОТОРОО СУУРХУУЛХААР

*Спорт*

«Урожай» бүлгэмэй Центральна Совет эдиршүүлэй дунда хоорондын болон командын түрүү hуури эзэлхэ мүрысөө Кировопецк хотодо hаяхан үнгэргэhэн байна. Эндэ эрхимлэhэн эдир спортсменүүд СССР-эй түрүү hуури эзэлхэ мүрысөөндэ хабаадалсаха эр[illegible] олохын түлөө тэмсэхэ.

Оронойmнай заха хизаарнуудhаа эндэ суглараhан спортсменүүд [illegible]дэн үдэрэй туршада хоорондоо мүрысэhэн байна. Илангаяа Даг[illegible]най, Хойто Осетиин, Чечено-Ингушай, Кабардино-Балкариин, Х[illegible]магай, Буряадай АССР-нүүдэй бүхэшүүлэй дунда шанга тулал[illegible] болоо. Эндэ Дагестанай суглуулагдамал команда түрүү hуурида [illegible]ража, СССР-эй түрүү hуури эзэлхэ мүрысөөндэ хабаадалсаха боло[illegible] байна. Манай республикын команда дүрбэдэхи hуурида гараhан [illegible]ха юм. СССР-эй түрүү hуури эзэлхэ тулалдаанда Буряадай АС[illegible]hээ Илья Гармаев гансаараа хабаадалсаха болонхой. Мүрысөөн К[illegible] АССР-эй ниислэл—Сыктывкар хотодо февралиин эхеэр үнгэргэг[illegible] юм.

**Манай корр.**

# СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

**ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА:** 13 часhаа 16.30 минута хүрэтэр Москваhаа дамжуулга. 13.00 — орон доторхи hонин. 13.10—арадай телевизионно университет. 14.40 — «Дуун — манай хани» гэhэн концерт. 15. 15 — «Маанадтай наадыт» гэhэн үхибүүдтэ зорюулагдаhан дамжуулга.

**НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА:** 16.30 минутаhаа 18.30 минута хүрэтэр Москваhаа дамжуулга. 16.30 — уран hайханай хүгжэмтэ телевизионно фильм. УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА: 18.30 — «Неделя» гэhэн субботын үдэрэй программа. 19.30 — концерт. 20 часhаа 00.15 минута хүрэтэр Москваhаа дамжуулга. 20 часhаа hүүлэй hонинной программа. 20.20 — концерт. 21.30 — конькигаар Европын түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн.

# ПРАВДА БУРЯТИИ МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО

**НЭГЭДЭХИ ХУУДАhАНД[illegible]** «Бүтээсэ ехэтэйгээр ажалла[illegible]hэн түрүү бэшэг. Буряа[illegible] АССР-эй Верховно Соведэй Пр[illegible]зидиумэй Указууд. ТАСС-ай [illegible] хала мэдээсэлнүүд.

**ХОЁРДОХИ ХУУДАhАНД[illegible]** «Хүдэлмэришэдэй экономич[illegible] hургуули» гэhэн ниитэ гарша[illegible]ро тусхай материалнууд.

**ГҮРБАДАХИ ХУУДАhАНД[illegible]** АПН-эй материал. Буря[illegible] АССР-эй Верховно Соведэй П[illegible] зидиумэй Указ. Хилын саана[illegible] абтаhан ТАСС-ай мэдээсэлнүүд.

**ДҮРБЭДЭХИ ХУУДАhАНД[illegible]** субботын үдэрэй заншалта ху[illegible]hанай материалнууд.

**Редакторай орлогшо**
**М. Н. НИМАЕВ.**


Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров БурАССР ● Н-04337. Заказ № 869.